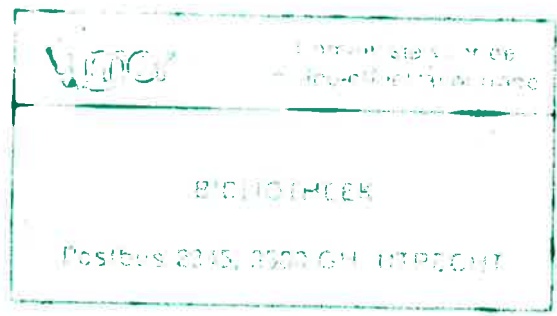

591.25.17 A

**Commissie voor de milieueffectrapportage
Jaarverslag 1999**

Commissie voor de milieueffectrapportage

Jaarverslag 1999

in overeenstemming met artikel 2.18 van de Wet milieubeheer uitgebracht aan de Minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer en aan de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.

VOORWOORD

U krijgt dit jaarverslag onder ogen terwijl het jaar 2000 net begonnen is en in Nederland de 1000^e procedure voor milieueffectrapportage bijna van start gaat. Een mooie samenloop van omstandigheden, meenden wij, om een jaarverslag uit te brengen dat anders is dan anders.

Natuurlijk presenteren wij de gebruikelijke feiten, cijfers, overzichten en bijlagen. Maar wij willen bij deze gelegenheid graag eens wat verder terugblikken dan op het jaar 1999 alleen, en wat verder vooruit kijken dan uitsluitend naar het jaar 2000. Om dit jaarverslag ook voor niet-ingeviden in milieueffectrapportage (m.e.r.) toegankelijk te maken is een hoofdstuk met basisinformatie over m.e.r. en de rol van de Commissie opgenomen.

Gedurende onze betrokkenheid bij milieueffectrapportage vanaf 1982 hebben wij ervaren dat m.e.r. de kwaliteit van de besluitvorming verbetert en dat het werk van de Commissie hieraan bijdraagt. Wij denken dat de volgende drie kwaliteitskenmerken van m.e.r. hierin belangrijk zijn:

- advisering door onafhankelijke deskundigen leidt tot objectiviteit en kwaliteit van de milieu-informatie;
- milieuvriendelijke alternatieven voor het voornemen worden in het daglicht geplaatst;
- burgers en andere betrokkenen krijgen tijdig de mogelijkheid om hun zienswijzen in te brengen.

De toegevoegde waarde is zichtbaar geweest bij het merendeel van de 130 projecten waarover de Commissie in 1999 heeft geadviseerd. Dit geldt voor zowel de kleinere als voor de grote projecten. Enkele van deze projecten komen verderop in het jaarverslag aan de orde. Diverse projecten waarover de Commissie dit jaar adviseerde, zijn in het afgelopen jaar volop in de belangstelling geweest, zoals de proefboringen naar aardgas in zee, de Noordoosttak van de Betuweroute, de ontwikkeling van de nationale luchthaven, de luchthaven Eelde, de Maaswerken in het zuiden van het land, windenergie in Zeeland en het ondergronds logistiek centrum bij Aalsmeer.

Ondanks het succes van m.e.r. in haar huidige vorm is er ons inziens nog ruimte voor veranderingen. Dat blijkt uit de ontwikkelingen in 1999. Het Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM) heeft een wijziging van het Besluit m.e.r. doorgevoerd en een project 'M.e.r. 2000+' opgezet om m.e.r. klaar te stomen voor de volgende eeuw. Op de werkvloer is een toenemende behoefte aan 'm.e.r. op maat'. Wij hebben hier flexibel op ingespeeld door advies op maat te leve-

ren wat betreft inhoud, vorm en timing. Met deze experimenten en de evaluatie daarvan zullen we verder gaan.

Wat ons betreft kan het instrument m.e.r. in de komende jaren nog groeien zodat beter aangesloten wordt op het specifieke besluitvormingstraject van een project. Bijvoorbeeld:

- meer integrale m.e.r. voor besluiten waar ook gelijktijdig sociale en economische aspecten meegewogen moeten worden;
- meer strategische m.e.r. voor die plannen en projecten waar de belangrijke milieurelevante afwegingen zich meer stroomopwaarts in het besluitvormingsproces bevinden;
- selectievere toepassing van m.e.r. voor alleen die projecten waarvoor het instrument ook werkelijk een toegevoegde waarde heeft.

Wij willen behulpzaam zijn met het onderzoeken van de wenselijkheid en de vormgeving van deze ontwikkelingen door experimenten uit te voeren binnen de ruimte van de huidige regelgeving.

Als belangrijk speerpunt zien wij de evaluatie van ons eigen functioneren: hoe kan de bruikbaarheid van onze adviezen worden verbeterd ten behoeve van de kwaliteit

Niek Ketting
voorzitter

Gerrit Blom
plaatsvervangend voorzitter

Joseph Geerards
plaatsvervangend voorzitter

van de besluitvorming? Hierbij vinden wij het noodzakelijk regelmatig reacties van gebruikers van onze adviezen te krijgen op onze werkwijze en advisering. Uit gesprekken met provincies en een telefonische enquête onder gebruikers van onze adviezen in 1999 bleken de reacties overwegend positief te zijn. Door sommige respondenten werd aangegeven waar verbeteringen mogelijk zijn met betrekking tot de werkwijze, de toespitsing van adviezen op de hoofdpunten, de flexibiliteit van het advies en communicatieve aspecten. Deze signalen ondersteunen onze beleidsuitgangspunten voor de komende jaren.

Om de werkwijze en rol van de Commissie bij bestuurders en politici te verduidelijken, zullen we met hen in 2000 actief contact zoeken. Ook zullen de media bij specifieke projecten geïnformeerd worden over de inhoud van onze adviezen. Voor het stroomlijnen van deze contacten is een perscoördinator aangewezen. In het komende jaar zal de website (www.eia.nl) van de Commissie volledig operationeel zijn, waardoor onze adviezen voor een breed publiek toegankelijk zijn. Hiermee hopen wij een goede grond te creëren voor een open dialoog met onze omgeving.

Maarten van Dis
plaatsvervangend voorzitter

Leni van Rijn-Vellekoop
plaatsvervangend voorzitter

Jacques de Smidt
plaatsvervangend voorzitter

JAAP VAN DEN BEUKEL

Jan-Willem Kroon
plaatsvervangend voorzitter

Dick Tommel
plaatsvervangend voorzitter

Dick de Zeeuw
lid van het presidium

WAT WII DOEN EN HOE WE HET AANPAKKEN

DE COMMISSIE VOOR DE MILIEU

Via milieueffectrapportage komt de informatie op tafel die nodig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij de besluitvorming over grote projecten. In Nederland is milieueffectrapportage sinds 1987 verplicht voor een wettelijk vastgelegde lijst van activiteiten. De onafhankelijke Commissie voor de milieueffectrapportage adviseert sindsdien de beslissingsbevoegde overheidsinstanties. Dit inleidende hoofdstuk is vooral bedoeld om dit jaarverslag ook voor niet-ingewijden in m.e.r. toegankelijk te maken. Een beknopt overzicht bij wijze van kennismaking. Wat is milieueffectrapportage? En welke rol heeft de Commissie?

Het idee waarop de milieueffectrapportage (m.e.r.) berust, blinkt uit in eenvoud: zet eerst op een rij welke gevolgen een voorgesteld project heeft voor het milieu, ga na welke alternatieven in aanmerking komen en geen of minder milieugevolgen hebben, en neem pas daarna een besluit. In de Verenigde Staten is dit idee in 1969 in wetgeving vertaald. Nadien volgden vele landen, meer dan honderd inmiddels. Ook verschillende grote internationale organisaties, zoals de Wereldbank, gebruiken het instrument voor hun eigen besluitvorming.

In Nederland is milieueffectrapportage wettelijk verplicht voor grote projecten, zoals de aanleg van spoorlijnen, wegen, woonwijken, bedrijventerreinen, elektriciteitscentrales en afvalverbrandingsinstallaties. Daarnaast is er een wettelijke lijst met projecten waarbij per geval beoordeeld moet worden of het wel of niet noodzakelijk is een m.e.r. uit te voeren. Het Directoraat-Generaal Internationale Samenwerking (DGIS)

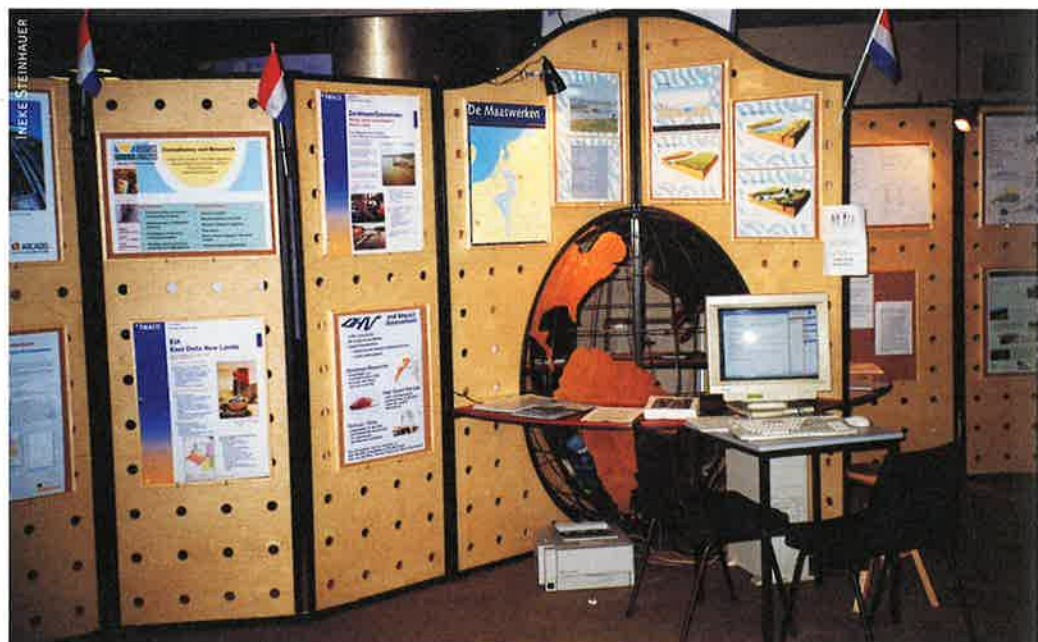
van het Ministerie van Buitenlandse Zaken zet sinds het begin van de jaren negentig ook milieu-effectrapportage in voor projecten in landen waarmee Nederland een relatie onderhoudt in het kader van ontwikkelings samenwerking.

Rol van de Commissie

De Commissie voor de milieueffectrapportage vervult sinds 1987 een rol als onafhankelijk adviseur bij milieueffectrapportage. De Commissie adviseert de instanties die verantwoordelijk zijn voor de uiteindelijke besluiten: het bevoegd gezag. Dit kan een minister zijn of het bestuur van een provincie, gemeente of waterschap.

De Commissie brengt tijdens de procedure verschillende soorten adviezen uit. Elke m.e.r.-procedure begint met de bekendmaking van een zogenoemde startnotitie, waarin de initiatiefnemer de voorgenomen activiteit en de te onderzoeken milieugevolgen globaal beschrijft. Voordat

De belangrijkste producten van de Commissie zijn richtlijnenadviezen en toetsingsadviezen. Daarnaast levert zij ook bijdragen aan congressen en trainingen in binnen- en buitenland. ➔

EFFECTRAPPORTAGE

het onderzoek van start gaat, dient het bevoegde gezag richtlijnen vast te stellen die aangeven op welke alternatieven en effecten het onderzoek zich moet richten. De Commissie adviseert het bevoegd gezag over deze richtlijnen in de vorm van een *richtlijnenadvies*.

De onderzoeksresultaten worden door de initiatiefnemer van het voornemen gepresenteerd in een openbaar document: het milieueffectrapport (MER). Als dit document gereed is, beoordeelt de Commissie of de essentiële informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij de besluitvorming. De Commissie verwoordt haar oordeel in een *toetsingsadvies*. De eerder vastgestelde richtlijnen vormen hierbij het toetsingskader.

De Commissie adviseert ook over ontheffingen van de verplichting om een m.e.r. te doorlopen en over projecten met grensoverschrijdende milieugevolgen. Bijlage 3 bevat een overzicht van de uitgebrachte adviezen in 1999.

DE BIBLIOTHEEK

De Commissie heeft een uitgebreide bibliotheek. Daar zijn onder meer alle tot nu toe verschenen milieueffectrapporten aanwezig. De bibliotheek dient in eerste instantie ter ondersteuning van het werk van de Commissie; documenten uitlenen is daarom helaas niet mogelijk. Maar belangstellenden zijn van harte welkom om gebruik te maken van alle aanwezige literatuur. Hiervoor kan een afspraak gemaakt worden met de documentalist (Marie-Jeannette van der Raay-Verdonk, telefoon 030-2347610).

Vanuit binnen- en buitenland krijgt de Commissie regelmatig vragen over m.e.r. De Commissie verzorgt voorlichting en trainingen en biedt ook anderszins ondersteuning op het gebied van m.e.r. Bijlage 5 geeft een overzicht van gepubliceerde artikelen en van bijeenkomsten en trainingen waaraan de Commissie een bijdrage heeft geleverd.

← Bij elk project brengt de werkgroep een bezoek aan de beoogde locatie voor het project in kwestie.

WAT WIJ DOEN EN HOE WE HET AANPAKKEN

DE COMMISSIE VOOR DE MILIEU

JAAP VAN DEN BEUKEL

 Werkgroepvergadering.

Een aantal mensen is gevraagd een uitspraak over m.e.r. te doen. Deze uitspraken zijn verspreid in het jaarverslag opgenomen. Hieronder de eerste drie.

Hans Ouwerkerk, burgemeester Almere en voormalig vice-voorzitter Commissie m.e.r.:

“Mijn ervaring met de milieueffectrapportage is positief. Na aanloopproblemen – het was geheel nieuw – is het steeds meer een instrument gebleken dat niet alleen het milieubelang dient, maar ook bijdraagt aan een evenwichtige besluitvorming.”

Dr. M.S. de Vries, Vrije Universiteit Amsterdam:

“Milieueffectrapportage is een monstrem geworden. Enigszins gechargeerd kan worden gesteld dat als iets milieuvervuilend is, het wel de zinloze omvang van de milieueffectrapporten is. Inspraakavonden zijn geworden tot hoorzittingen, waarbij betrokken burgers niet het idee krijgen dat hun mening serieus wordt genomen. Milieueffectrapportage dient dan ook vervangen te worden door een ander instrument dat meer transparant en invloedrijk is en daadwerkelijk meer ruimte biedt voor een belangenafweging.”

Stichting Natuur en Milieu: “Wij hechten waarde aan milieueffectrapportage omdat daardoor informatie boven tafel komt over milieuvriendelijke alternatieven. Dat maakt keuzes inzichtelijk en bovendien: duurzame oplossingen hebben de toekomst.”

Aanpak van de advisering

Per project wordt een werkgroep geformeerd, die namens de Commissie adviezen uitbrengt. De werkgroep bestaat uit een voorzitter, een werkgroepsecretaris en gemiddeld drie tot vijf deskundigen. De voorzitter en de deskundigen mogen op geen enkele manier belang hebben bij het project waarover zij zich moeten uitspreken. Hierop wordt scherp toegezien. De deskundigen zijn in hun dagelijks leven werkzaam bij bijvoorbeeld universiteiten, adviesbureaus en onderzoeksinstituten. Voor verrichte werkzaamheden voor de Commissie ontvangen zij een vergoeding. De werkgroep bezoekt altijd de locatie waar het project is gepland en stelt in de loop van twee maanden een richtlijnenadvies op. Voor het toetsingsadvies is eveneens een termijn van twee maanden het uitgangspunt. Voor het uitbrengen worden de adviezen met de initiatiefnemer van het project en het bevoegd gezag besproken.

De Commissie heeft geen bestuurlijke verantwoordelijkheid en bemoeit zich niet met politieke afwegingen. Zij spreekt in een toetsingsadvies dan ook geen voorkeur uit voor een bepaald alternatief. Als een onafhankelijk, deskundig ‘geweten’ bewaakt zij de kwaliteit van de informatie waarop bestuurders hun besluiten baseren.

EFFECTRAPPORTAGE

Samenstelling van de Commissie

De Commissie heeft een voorzitter, acht plaatsvervangende voorzitters en een algemeen secretaris die aan het hoofd staat van een secretariaat, waar ongeveer 45 medewerkers werkzaam zijn. Het secretariaat is gehuisvest in Utrecht en verzorgt de dagelijkse gang van zaken.

De Commissie kan een beroep doen op enkele honderden deskundigen. Bijlage 6 bevat een overzicht van de leden van de Commissie en de overige deskundigen die in 1999 bij de advisering zijn betrokken.

Het kantoor van de Commissie
voor de m.e.r. in Utrecht.

Secretariaat:

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

Correspondentie: Postbus 2345, 3500 GH Utrecht

Telefoon: 030 - 234766 Telefax: 030 - 2331295

E-mail adres: mer@eia.nl

DRIE MISVERSTANDEN OVER DE COMMISSIE VOOR DE M.E.R.

1. *De Commissie schrijft milieueffectrapporten.* Nee, de initiatiefnemer van de activiteit is verantwoordelijk voor het opstellen van het MER. De Commissie adviseert over de benodigde inhoud ervan.
2. *De Commissie geeft in het toetsingsadvies aan welk alternatief het bevoegd gezag moet kiezen.* Nee, de Commissie adviseert het bevoegd gezag over de volledigheid en kwaliteit van de milieu-informatie in het milieueffectrapport. Het bevoegd gezag neemt het besluit.
3. *Advisering door de Commissie is tijdrovend en vertragend.* Nee, de Commissie heeft twee maanden voor haar advisering en deze termijn loopt voor een deel gelijk op met de inspraakprocedure, zodat met de advisering weinig extra tijd is gemoeid.

CIJFERS EN BELEID

ONTWIKKELINGEN VAN 1987

In 1999 bracht de Commissie 137 adviezen uit. Dit aantal is iets lager dan het gemiddelde in de afgelopen vijf jaar. Door de jaren heen zijn de nodige verschuivingen in soorten projecten opgetreden: eind jaren tachtig waren er bijvoorbeeld veel golfbanen, halverwege de jaren negentig waren er veel afvalprojecten, in de afgelopen vijf jaar heeft een hausse aan dijkverbeteringsprojecten de revue gepasseerd, terwijl op dit moment glastuinbouw, recreatieve projecten en duurzame energieprojecten in beeld zijn. Van meet af aan heeft de Commissie zich sterk gemaakt voor consistente adviezen en toegespitste richtlijnen. Met name in 1999 heeft daarnaast communicatie met de gebruikers van onze adviezen veel aandacht gekregen. Een overzicht: cijfers, beleid, feiten en praktijkervaringen.

Na een voortdurende stijging van het aantal jaarlijks uitgebrachte adviezen in de eerste jaren, bleef vanaf 1993 het aantal stabiel op een niveau van ongeveer 150 adviezen per jaar. Tot 1996 werden er meer richtlijnenadviezen uitgebracht dan toetsingsadviezen, waardoor er een stuwmeer van projecten ontstond. Vanaf 1996 trad er een omslag op en ging het aantal toetsingen het aantal nieuwe projecten overtreffen.

Cijfers 1999

In 1999 heeft de Commissie 59 richtlijnenadviezen, 74 toetsingsadviezen en 4 'overige' adviezen uitgebracht. Een overzicht van deze adviezen is te vinden in bijlage 3. Het aantal uitgebrachte adviezen in 1999 is iets lager dan het gemiddelde over de afgelopen jaren. Dit geldt vooral voor het aantal richtlijnenadviezen. Deels kan de oorzaak gezocht worden in de verlenging van de adviestermijn voor 9 complexe wegenprojecten, waarvoor de adviezen begin 2000 uitgebracht zullen worden. Daarnaast laten de gepresenteerde cijfers zien dat het aantal toetsingen nog steeds het aantal nieuwe projecten overtreft.

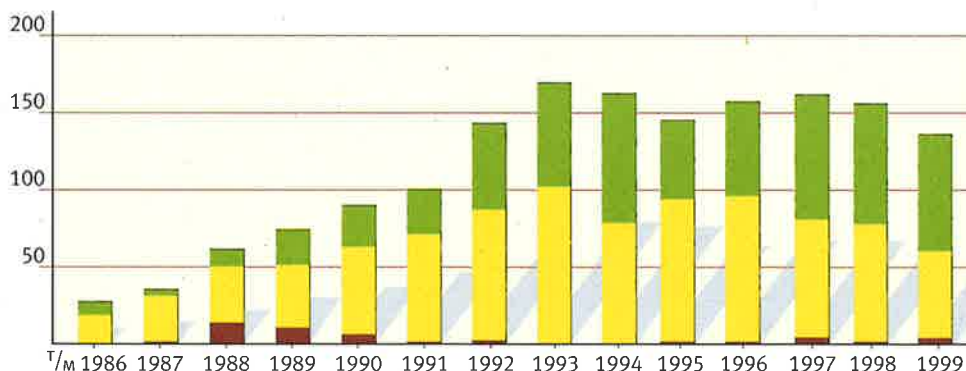
Trends in soorten en aantallen projecten

Sinds 1987 hebben enkele wijzigingen in het Besluit m.e.r. het aantal en de soorten m.e.r.-plichtige activiteiten beïnvloed. Voor de belangrijkste verschuiving zorgde de wijziging in 1994 van het Besluit m.e.r. Hiermee werd aansluiting gezocht bij de Europese regelgeving. Er ontstond een indeling in een C-lijst (m.e.r.-plichtige activiteiten) en een D-lijst (m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten; voor deze activiteiten moet het bevoegd gezag per geval beoordelen of het wel of niet noodzakelijk is een m.e.r. uit te voeren).

In 1999 is het Besluit m.e.r. opnieuw gewijzigd. Daarbij is gekozen voor meer selectiviteit. Verschillende activiteiten (vooral uitbreidingen en wijzigingen van reeds bestaande activiteiten) verschoven om die reden van de C- naar de D-lijst. Ook de Europese regelgeving maakte het noodzakelijk de D-lijst verder uit te breiden, voornamelijk met industriële projecten die eerder nog buiten de m.e.r.-regeling vielen. Welke invloed dit alles zal hebben op het aantal jaarlijks te starten milieueffectrapportages moet nog blijken.

Aantal adviezen per jaar. ↗

■ toetsingsadviezen
■ richtlijnadvisen
■ overige adviezen

TOT EN MET 1999

Aantal uitgebrachte richtlijnenadviezen per type project van 1994 t/m 1999

	infrastructuur	recreatie	afvalverwijdering	waterstaatkundige werken	activiteiten landelijk gebied ²⁾	energie en industrie	totaal ¹⁾
1994	19	2	27	8	22	4	82
1995	11	6	31	18	20	8	94
1996	13	1	33	15	25	6	93
1997	15	3	20	26	13	0	77
1998	8	2	21	11	21	12	75
1999	11	10	18	4	14	5	62

- 1): de totale aantallen komen niet overeen met de hoeveelheid uitgebrachte richtlijnadviezen omdat een aantal projecten tot meer dan één categorie behoort.
- 2): onder activiteiten landelijk gebied vallen projecten voor landinrichting, woningbouw, bedrijventerreinen, ontgrondingen, natuurmonumenten, glastuinbouw en militaire oefenterreinen

 Opvallend is dat er in 1999 vooral minder m.e.r.-procedures zijn gestart voor waterstaatkundige werken (waaronder dijkverbeteringen), activiteiten in het landelijk gebied (waaronder landinrichting) en projecten met betrekking tot energie en industrie. Het aantal recreatieve projecten in 1999 neemt juist toe.

Landinrichting

Landinrichting werd in 1994 onverkort m.e.r.-plichtig, hetgeen tot een groot aantal projecten leidde. Voor landinrichtingsprojecten waarvoor nog geen voorontwerpplan was gepubliceerd, moest door de wijziging in het Besluit m.e.r. alsnog de m.e.r.-procedure starten. In 1993 werden voor deze projecten tien en in 1994 dertien richtlijnenadviezen opgesteld. Na deze piek is het aantal richtlijnenadviezen gezakt naar vijf per jaar. Na 1996 zijn er nog maar enkele procedures gestart, vooral omdat er minder geld ter beschikking kwam voor integrale landinrichtingsprojecten. In 1996 zijn de eerste zes MER'en voor landinrichting gepubliceerd en getoetst. In 1997 steeg dit aantal naar tien, waarna het aantal daalde naar ongeveer drie per jaar in 1998 en 1999. Gezien het aantal projecten waarvoor nog een MER moet worden gepubliceerd, mag worden verwacht dat het aantal toetsingen in de komende jaren op een vergelijkbaar niveau zal blijven.

Dijkverbeteringsprojecten

De drempelwaarde die voorheen voor dijkverbeteringen gold, kwam in 1994 te vervallen: alle dijkverbeteringsprojecten werden m.e.r.-plichtig. Na de hoogwaters van 1993 en 1995 heeft de dijkverbeteringsoperatie via het Deltaplan Grote Rivieren een forse impuls gekregen. Dit heeft geleid tot een hausse aan m.e.r.-procedures voor dijkverbeteringen.

CIJFERS EN BELEID

ONTWIKKELINGEN VAN 1987

UNIE VAN WATERSCHAPPEN

DIJKVERBETERINGSPROJECTEN: LEEREFFECTEN VOOR DE M.E.R.-PRAKTIJK

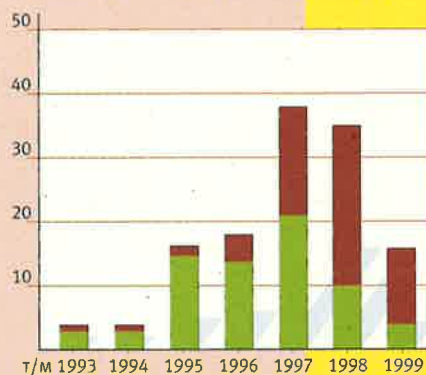
Voor dijkverbeteringsprojecten zijn in vijf jaar bijna 130 adviezen uitgebracht. Omdat het gelijksoortige projecten betreft, zijn er ervaringen opgedaan die voor de hele m.e.r.-praktijk van belang zijn.

- *Toetsen van informatie in de startnotitie.* Toen de dijkverbetering m.e.r.-plichtig werd, waren bepaalde projecten al in een vergevorderd ontwerp stadium. Voor die projecten is afgesproken dat de startnotitie een overzicht zou geven van wat tot dusver was onderzocht. Insprekers en de Commissie zouden dan aangeven wat nog ontbrak voor een volwaardig MER. Omdat bij dijkverbetering vaak allerlei alternatieven denkbaar zijn, werd de startnotitie ook meer en meer benut om met behulp van een visie op het gebied een inperking van alternatieven voor te stellen. Hierop kunnen insprekers en de Commissie dan reageren. Deze werkwijze sluit aan bij ontwikkelingen en behoeften bij andere projecten en is daar ook ingeburgerd geraakt.

TOT EN MET 1999

- *Cultuurhistorie en natuurontwikkeling.* De aspecten cultuurhistorie en natuurontwikkeling die bij dijkenprojecten altijd ruim de aandacht krijgen, worden ook voor andere projecten steeds belangrijker.
- *Snelle procedure.* Vanwege de tijdsdruk die voor de dijkverbetering geldt, is in de nieuwe Wet op de waterkering optimaal gebruik gemaakt van de mogelijkheden tot coördinatie (gelijktijdig nemen) van de verschillende te nemen besluiten. Hierdoor is de mogelijkheid om de procedures snel te doorlopen goed uitgebuit.
- *Evaluatie.* De MER'en voor dijkverbeteringen worden groepsgewijs geëvalueerd op basis van een 'quick scan' direct na de uitvoering.

Ontwikkeling dijkenprojecten

■ toetsingsadviezen
■ richtlijnadviezen

CIJFERS EN BELEID

ONTWIKKELINGEN VAN 1987

Na een stijging van het aantal richtlijnenadviezen voor dijken vanaf 1996, zijn in 1999 nog maar vier richtlijnenadviezen voor dijkenprojecten uitgebracht. Dit betroffen geen dijkversterkingsprojecten maar dijkverleggingsprojecten die worden uitgevoerd in het kader van de beleidslijn 'Ruimte voor de Rivier'. Deze projecten hebben naast veiligheid ook natuurontwikkeling tot doel. In de komende jaren zal zich waarschijnlijk nog een aantal nieuwe dijkverleggingsprojecten aandienen. De meeste dijkversterkingsprojecten zijn inmiddels getoetst. Volgens de Wet op de waterkering horen deze projecten voor januari 2001 te zijn uitgevoerd. De Commissie verwacht dan ook dat in het komend jaar nog enkele MER'en ter toetsing zullen worden aangeboden. Door de wijziging van het Besluit m.e.r 1994 zijn weer drempelwaarden voor rivierdijken ingevoerd, waardoor voor een aantal dijkverbeteringen een m.e.r.-beoordeling moet plaatsvinden.

Glastuinbouwprojecten

Er is een duidelijke ontwikkeling zichtbaar in het aantal adviezen voor glastuinbouwprojecten. Nadat in 1998 de eerste drie richtlijnenadviezen zijn opgesteld voor locatiekeuze en/of inrichting van glastuinbouwgebieden, is het aantal adviezen in 1999 verder toegenomen. Voor zes nieuwe projecten werden richtlijnenadviezen opgesteld. Van de in het totaal negen projecten zijn er nu vier MER'en gepubliceerd en getoetst. In een belangrijk deel van de projecten wordt ruimte gezocht voor hervestiging van glastuinbouw uit Zuid-Holland.

Duurzame energie

De energieprojecten in de beginjaren van m.e.r. betroffen vooral de oprichting van nieuwe centrales met warmtekrachtkoppeling. Het accent is in de loop van de jaren steeds meer komen te liggen op duurzame energieopwekking. Er

Meer adviezen voor glastuinbouw in 1999.

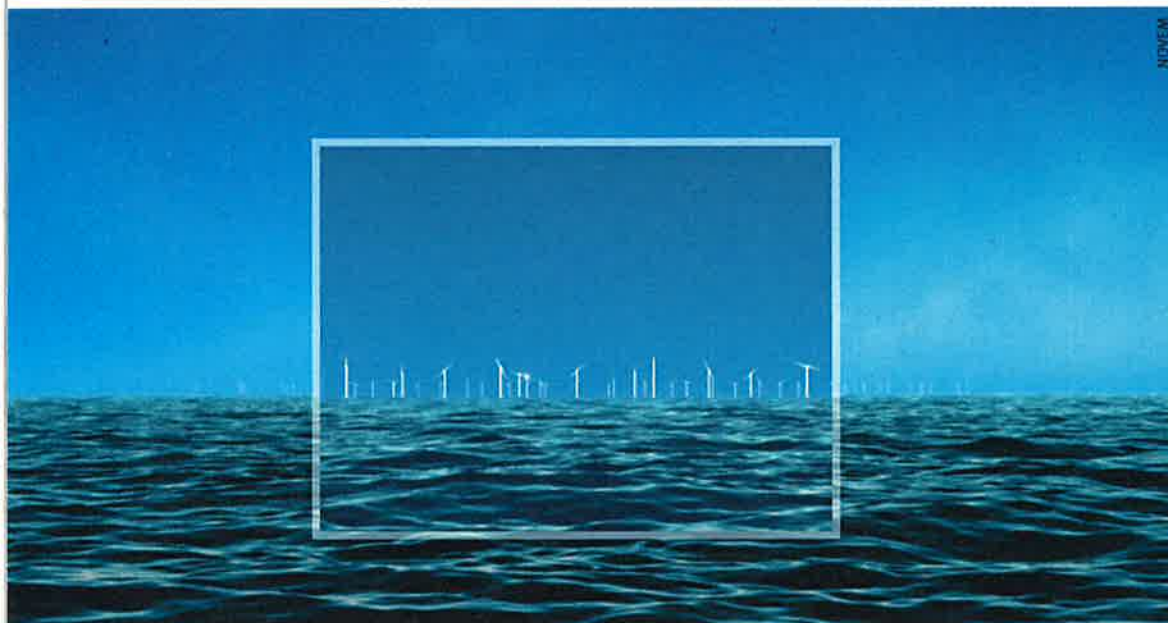
TOT EN MET 1999

zijn vanaf 1994 zeven m.e.r.'s uitgevoerd voor windenergieprojecten. Daarnaast zijn er de laatste jaren veel initiatieven voor de opwekking van energie door het bijstoken van biomassa (afvalhout, snoeihout, zuiveringsslib, papierslib en stapelbare mest) in bestaande centrales.

Bijzondere projecten en adviezen in 1999

De losse appendix bij dit jaarverslag geeft voor elk project waarover de Commissie dit jaar adviseerde, een overzicht met de projectgegevens en bijzonderheden. Een aantal projecten is speciaal vanwege de gevolgde aanpak bij de advisering, de toegevoegde waarde van m.e.r. of omdat het project vernieuwende elementen bevat. Voorbeelden hiervan zijn de projecten in het kader van de beleidslijn 'Ruimte voor de Rivier', het luchtvaartterrein Eelde, de SWAB-projecten (Samen werken aan bereikbaarheid), project Natuur-en recreatiepark De Peelbergen en project Natuurontwikkelingsplan Grensmaas.

Een deel van de projecten waarover geadviseerd is, heeft een landelijke bekendheid gekregen, zoals bijvoorbeeld: proefboringen naar aardgas in Wadden- en Noordzee, de noordoosttak van de Betuweroute, de ontwikkeling van de nationale luchthaven, de Maaswerken in het zuiden van het land, windenergie in Zeeland en het ondergronds logistiek centrum bij Aalsmeer.

 Sinds 1994 zijn er zeven m.e.r.'s uitgevoerd voor windenergieprojecten. (montagefoto)

CIJFERS EN BELEID

ONTWIKKELINGEN VAN 1987

Ook bijzonder zijn de twee adviezen die zijn uitgebracht voor buitenlandse projecten met grensoverschrijdende gevolgen (Duitse luchthaven Weeze-Laarbruch, kerncentrales in de Oekraïne). Deze adviezen zijn uitgebracht op basis van een artikel in de Wet milieubeheer (7.38 lid g) dat aangeeft dat de minister van VROM de Commissie kan vragen milieu-informatie te toetsen van buitenlandse activiteiten met mogelijke milieugevolgen in Nederland.

Aanvullingen

Als ontbrekende informatie van wezenlijk belang is voor de besluitvormers (essentiële informatie), adviseert de Commissie het MER aan te vullen. Bijvoorbeeld als de vergelijking van alternatieven op hoofdpunten niet correct is, of een belangrijk (milieuvriendelijk) alternatief niet is beschreven. In zo'n situatie biedt de Commissie aan het advies op te schorten en krijgt de initiatiefnemer de gelegenheid de ontbrekende informatie alsnog te verzamelen. In 1999 heeft de Commissie voor 29 projecten geadviseerd een aanvulling op het MER op te stellen.

LUCHTVAARTTERREIN EELDE

Al in 1993 is een m.e.r.-procedure voor luchtvaartterrein Eelde gestart. Het betreft een start- en landingsbaanverlenging van 700 tot 2500 meter en de vergunningverlening (aanwijzing) voor het feitelijk gebruik van de luchthaven. Bij de toetsing in 1997 constateerde de Commissie een essentiële tekortkoming: een belevingsonderzoek naar de ervaren omgevingskwaliteit in relatie tot het gebruik en de openstelling van de luchthaven ontbrak. Omdat het aspect hinderbeleving al enige aandacht in de ontwerp-aanwijzing had gekregen, heeft de Commissie niet aangedrongen op een directe aanvulling van het MER die de procedure zou vertragen, maar heeft zij aanbevolen dit onderzoek uit te laten voeren als onderdeel van het evaluatieprogramma. De Commissie heeft tussentijds gereageerd op een concept-projectplan belevingsonderzoek en een deel van de resultaten van het onderzoek voorgetoetst.

In 1999 heeft de Commissie de rapportage over het belevingsonderzoek getoetst als ware het een aanvulling op het MER. Zij heeft beoordeeld dat de rapportage voldoende informatie bevat en beveelt aan om in de voorschriften voor het gebruik en de openstelling van de luchthaven aan te geven hoe de vliegtuigbewegingen die de meeste hinder veroorzaken, beperkt zullen worden.

GRONINGEN AIRPORT EELDE B.V.

TOT EN MET 1999

W.P. Willems, Vereniging Geen Uitbreiding Vliegveld Beek: "De milieueffectrapportage-procedure heeft in een voorgekookte en politiek volkomen verstarde besluitvorming rond de uitbreiding van vliegveld Beek nieuwe objectiviteit gebracht. Vaststaande feiten konden niet langer genegeerd worden. Door het milieueffectrapport heeft het milieu effect gekregen."

Maastricht Aachen Airport: "Milieueffectrapportage: nuttig, tijdrovend, kostbaar, een 'MER à boire'."

'SWAB': NEGEN STARTNOTITIES

In september 1999 heeft het Ministerie van Verkeer en Waterstaat als uitvloeisel van de nota Samen Werken aan bereikbaarheid (SWAB) 9 startnotities gepubliceerd. Deze betroffen trajecten op de achterlandverbindingen A1, A2 en A4. Bij het opstellen van de startnotities heeft het ministerie veel aandacht besteed aan het vroegtijdig inperken van de alternatieven en te onderzoeken milieueffecten. Daarbij is uitgegaan van een succesvol SVV-II-beleid (SVV-II staat voor Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer) op basis waarvan de te nemen maatregelen beperkt zouden kunnen blijven tot verbreding van de huidige wegen op maaiveldniveau en de toepassing van benuttingsmaatregelen.

De Commissie heeft het belang van scoping altijd benadrukt. Zij kwam echter tijdens haar advisering voor de richtlijnen tot de conclusie dat het niet verstandig is om bij de selectie van alternatieven voor de periode na 2015 zonder meer uit te gaan van het inmiddels achterhaalde SVV-II-beleid. De mobiliteitsdoelstelling zal immers moeten worden bijgesteld en doelen zoals de mobiliteitsindex en congestiekans, die tot dusver een belangrijke rol speelden, zullen naar verwachting niet terugkomen in het op termijn te verschijnen Nationaal Verkeers- en Vervoerplan. Het is nog onduidelijk welke doelen hiervoor in de plaats zullen komen. De Commissie achtte tegen deze achtergrond de inperking van de alternatieven in de startnotitie voorbarig. Zij heeft de minister nadrukkelijk in overweging gegeven om haar opnieuw in te schakelen, wanneer zich tijdens het opstellen van de milieueffectrapporten belangrijke wijzigingen in het verkeers- en vervoerbeleid voordoen. De richtlijnenadviezen zullen begin 2000 worden gepubliceerd.

NOORDOOSTELIJKE VERBINDING BETUWERROUTE

Op 24 september 1999 besloot het kabinet de Noordoostelijke verbinding van de Betuweroute voorlopig niet aan te leggen. De reden hiervoor was tweeledig: er is tot 2015 geen extra capaciteit nodig voor grensoverschrijdend goederenvervoer per spoor en de aanleg betekent een grote ingreep in het landschap die zo mogelijk vermeden dient te worden.

De kwetsbaarheid van natuur en milieu bleek duidelijk uit het MER en de circa 15.000 inspraakreacties op het MER. Mede op basis van de inspraak adviseerde de Commissie tijdens de toetsing het MER aan te vullen met informatie over de (geo)hydrologie. Dit aspect was in het uitgebreide MER onderbelicht gebleven, terwijl de onderzochte tracés in een kwetsbaar hydrologisch gebied waren gelegen. Zoals vaker blijkt bij ingewikkelde tracéstudies, was de vergelijking van alternatieven lastig weer te geven in het MER. Om de presentatie ten behoeve van het besluit te verbeteren adviseerde de Commissie een beknopte weergave te maken van de belangrijkste voor- en nadelen van alle tracés.

CIJFERS EN BELEID

ONTWIKKELINGEN VAN 1987

Bij aanvullingen werd tot voor kort geen termijn afgesproken voor het uitbrengen van het advies, wat soms vooral voor insprekers een onduidelijke situatie opleverde: waar blijft het advies van de Commissie? Met ingang van 1999 hanteert de Commissie daarom striktere regels bij aanvullingen. In overleg met de initiatiefnemer en het bevoegde gezag wordt een redelijke termijn voor het aanleveren van de aanvulling vastgelegd. Bij overschrijding van deze termijn brengt de Commissie alsnog haar oorspronkelijke advies uit.

GASWINNING IN DE WADDENZEE

Eind 1999 heeft het kabinet besloten (voorlopig) af te zien van nieuwe gaswinningprojecten in de Waddenzee. Het politieke en maatschappelijke draagvlak voor gaswinning ontbrak. Ondanks de aanzienlijke economische belangen van gaswinning, heeft het natuurbelang in dit geval zwaarder gewogen. Dit is mede ingegeven door het voorzorgsbeginsel zoals dat is geformuleerd in bijvoorbeeld de Vogel- en Habitatrichtlijn. Het kabinet is geadviseerd door een groep van deskundigen die niet tot een eensluidende conclusie kwam over de vraag of de bodemdaling als gevolg van gaswinning schade zou aanrichten aan het Waddemilieu.

De m.e.r. die is uitgevoerd had geen betrekking op gaswinning, maar op proefboringen. Wel is een proefboring een belangrijke voorbereidende stap voor gaswinning. Proefboringen die slechts enkele maanden duren, hebben als doel na te gaan of er winbare hoeveelheden gas

aanwezig zijn. De m.e.r. was erop gericht de verstoring te minimaliseren en te komen tot vergaande maatregelen om geluidsoverlast te reduceren. Bodemdaling speelt bij een proefboring nog geen rol. Nu het kabinet heeft besloten vooralsnog geen nieuwe gaswinningen toe te staan, zijn uiteraard ook de proefboringen van de baan.

Mr. D.J. Keur, voorzitter van de rechters van de sector Bestuursrecht van de Rechtbank Leeuwarden die uitspraak hebben gedaan in de zaak 'Aardgasboringen in de Waddenzee': "Ons is gebleken dat een milieueffectrapportage onontbeerlijk is voor de goede beoordeling van een zaak van een dergelijke omvang en complexiteit als de proefboringenzaak. Met name voor de vaststelling van de feiten is een milieueffectrapportage van groot belang, al helemaal in een zaak als deze waarin principiële en ook emotionele argumenten een belangrijke rol spelen. In dit geval is het meer dan ooit van belang dat de conclusies en het advies van de Commissie voor de m.e.r. ondubbelzinnig zijn. Hierbij valt in het bijzonder te denken aan de leemten in kennis en de conclusies die daaraan verbonden moeten worden."

TOT EN MET 1999

DUITSE LUCHTHAVEN WEEZE-LAARBRUCH

In 1999 liep in Duitsland een procedure voor de vergunningaanvraag voor civiel gebruik van de militaire luchthaven Weeze-Laarbruch. Volgens de Duitse wetgeving was een milieueffectrapportage niet verplicht. In Nederland zijn de aanvraag plus een aantal onderbouwende studies op het gebied van geluidsbelasting, veiligheid en emissies ter inzage gelegd. Insprekers merkten op dat het project wellicht wel m.e.r.-plichtig zou zijn op grond van de Europese richtlijn m.e.r. Op aanvraag van de ministers van VROM, LNV en V&W heeft de Commissie de kwaliteit en volledigheid van de milieu-informatie getoetst.

Het oordeel luidde dat er informatie ontbreekt over het voornemen en de geluidbelasting, slaapverstoring, gezondheidseffecten, externe veiligheid en de gevolgen voor beschermde gebieden. Zonder een uitspraak te doen over het al dan niet m.e.r.-plichtig zijn van het voornemen, heeft de Commissie aangegeven dat op deze punten om aanvullende informatie gevraagd kan worden. Nederland zal namelijk toestemming moeten geven aan de Duitse autoriteiten om gebruik te mogen maken van het Nederlandse luchtruim bij landen en opstijgen over Nederland.

KERNCENTRALES IN DE OEKRAÏNE

Begin jaren 90 waren twee kerncentrales in de Oekraïne voor 80% gereed toen zich het ongeval in Chernobyl voerde. De bouw is toen stilgelegd. In 1999 stelde de Oekraïense regering voor de centrales met buitenlandse financiële steun af te bouwen. De minister van VROM heeft de Commissie gevraagd te adviseren over de kwaliteit en volledigheid van een veiligheidsstudie en twee milieueffectrapporten over deze centrales in het kader van het verdrag van Espoo en ten behoeve van een besluit over de financiering door de European Bank for Reconstruction and Development. In het toetsingsadvies constateert de Commissie onder meer dat (vanwege leemten in kennis) de calamiteiten met de grootste effecten niet zijn beschreven. Tegelijkertijd geeft de Commissie aan dat er in Nederland ook bij grote calamiteiten geen nadelige effecten te verwachten zijn, mits alle aangekondigde studies en maatregelen daadwerkelijk en tijdig worden uitgevoerd. Bij een positieve financieringsbeslissing zou hierop terdege moeten worden toegezien.

VOORBEELD VOORTOETSING

Voortoetsing heeft vooral een meerwaarde bij grote, complexe, bestuurlijk gevoelige projecten zoals de gecombineerde besluitvorming over de aanleg van de HST-Oost (hoge snelheidstreinverbinding met Duitsland) en de verbreding van de A12. De bestaande weg en rails lopen door dichtbevolkte gebieden en belangrijke natuurgebieden als de Utrechtse Heuvelrug en de Veluwe. Dit leidt tot een complexe afweging van alternatieven met betrekking tot combinaties van weg en rails, routes en uitvoering (bijvoorbeeld tunnel of bovengronds).

Voortoetsingen

Bij de zogenoemde voortoetsingen kijkt de werkgroep van de Commissie alvast naar een (deel van het) MER voordat het door het bevoegd gezag is aanvaard en ter visie is gelegd. Voor de MER-schrijvers is het aantrekkelijk om tijdig te weten wat de opvatting van de Commissie is, zodat men de inhoud van het MER tijdig kan bijsturen. Belangrijk bij voortoetsing is dat de Commissie afstand bewaart en niet op de stoel van MER-schrijver of bevoegd gezag gaat zitten. Met ingang van 1998 is er

wat meer ruimte voor voortoetsingen gekomen. In het jaarverslag van 1998 staat welke afwegingen daarbij een rol hebben gespeeld.

In 1999 zijn er vijftien milieueffectrapporten voorgevoetst. Het betreft projecten waar nieuwe aspecten aan de orde zijn of waarvoor de Commissie in haar richtlijnenadvies om iets nieuws heeft gevraagd of projecten waarbij sprake is van een belangrijke inperking van alternatieven in bestuurlijk gevoelige situaties.

CIIFERS EN BELEID

BELEID TOT EN MET 1999

Op 16 december 1999 bracht Z.K.H. prins Willem-Alexander een werkbezoek aan de Commissie. Hij woonde onder andere een stafvergadering bij.

Sinds 1987 heeft de Commissie de wettelijke taak om de kwaliteit van milieueffectrapporten te bewaken. Voor een goede invulling van deze taak heeft zij steeds een beleid gevoerd met als belangrijkste aandachtspunten:

- als eenheid naar buiten treden met *consistente* adviezen (dat wil zeggen: gelijksoortige adviezen voor gelijksoortige projecten, waarbij uiteraard wel rekening wordt gehouden met ontwikkelingen in beleid en de stand der techniek);
- de advisering toespitsen op de voor de besluitvorming relevante en essentiële milieuinformatie (*scoping en advisering op maat*);
- de wettelijke adviestaak combineren met een klantgerichte werkwijze (*toetsen en meedenken*).

Bevorderen van consistentie

Met de toename van het aantal adviezen is ook het aantal mensen dat betrokken is bij de opstelling gegroeid. Maatregelen om de consistentie in de advisering te bewaken, zijn daarmee steeds belangrijker geworden.

Consistentie is één van de aandachtspunten bij de besprekingen van projecten in de tweewekelijkse stafvergadering en in het driemaandelijks voorzittersoverleg. Ook de instelling van het zogenoemde aandachtsveldsecretariaat is bedoeld om de consistentie in de advisering te waarborgen. Hoewel de werkgroepsecretarissen bij de Commissie vakinhoudelijk verschillende achtergronden hebben, is er geen sprake van specialisatie. Iedere secretaris moet in principe elk project kunnen begeleiden. Sinds 1990 hebben de werkgroepsecretarissen van de Commissie wel allemaal één of meer aandachtsvelden onder hun hoede. De aandachtsveldsecretarissen bewaken de kwaliteit en consistentie van de adviezen binnen hun eigen aandachtsveld. Zij zijn aanspreekpunt voor hun directe collega's en ook voor de externe contacten. Bijlage 4 bevat een overzicht van de aandachtsveldsecretarissen.

CIJFERS EN BELEID

BELEID TOT EN MET 1999

In de loop der jaren zijn verder standaardteksten ontwikkeld voor zowel de richtlijnen- als de toetsingsadviezen om de consistentie van de adviezen te bevorderen. Deze standaardteksten dienen als uitgangspunt en zijn niet altijd op maat voor elk project. Ze kunnen dan ook worden gewijzigd indien daar een projectspecifieke aanleiding voor is. Deze opzet heeft als voordeel dat de deskundigen zich bij de advisering vooral kunnen concentreren op de specifieke punten die voor het project van belang zijn.

Toespitsing van het richtlijnenadvies

Een belangrijke opgave bij milieueffectrapportage is de beschrijving toe te spitsen op juist die informatie die relevant is voor de besluitvorming. De internationaal gangbare vakterm voor deze toespitsing is 'scoping'. Goede scoping voorkomt overbodig werk. De Commissie draagt hieraan bij door al in de richtlijnenadviezen duidelijk aan te geven welke onderwerpen relevant zijn voor het MER. In de afgelopen jaren is er een ontwikkeling geweest van vrij uitgebreide richtlijnenadviezen, waarin ook algemeen

Voorbeeld van toespitsing van het richtlijnenadvies: bij de advisering voor het MER voor de Butaandiolfabriek Lyondell in de Botlek is volstaan met een beknopte adviesbrief onder verwijzing naar het richtlijnenadvies dat een jaar eerder was opgesteld voor dezelfde activiteit op een andere locatie.

LYONDELL

Voorbeeld van toespitsing van het richtlijnenadvies: bij de m.e.r. Omleiding N303 Putten zijn algemene richtlijnen in het advies achterwege gelaten omdat het bevoegd gezag en de MER-opsteller veel ervaring hadden met het opstellen van een MER.

geldende adviezen en wettelijke inhoudseisen voor een MER zijn opgenomen, naar – indien mogelijk en gewenst – zeer specifieke richtlijnenadviezen.

Sinds 1999 kan de werkgroep besluiten het bevoegd gezag de keuze te geven uit een integrale adviestekst voor richtlijnen en een advies dat is opgesplitst in een specifiek deel en een separaat algemeen deel. Heeft het bevoegd gezag geen behoefte aan het algemene deel, dan kan dit achterwege blijven. In 1999 is ook een aantal adviezen uitgebracht waarbij is volstaan met een korte brief met hoofdpunten, waarin algemene teksten niet of nauwelijks voorkomen.

Toetsen van de startnotitie

De kwaliteit van startnotities is in de afgelopen jaren sterk toegenomen. In veel gevallen wordt bijvoorbeeld al duidelijk aangegeven wat de belangrijkste waardevolle elementen in het gebied zijn die door de voorgenomen activiteit kunnen worden aangetast. Ook wordt regelmatig in de startnotitie al beschreven welke alternatieven in het milieueffectrapport relevant zijn. Dat levert een belangrijke bijdrage aan het scopingsproces: een goede startnotitie bespaart tijd en geld bij het opstellen van het milieueffectrapport.

In geval van een goede, uitgebreide startnotitie toetst de Commissie in de richtlijnenfase of de informatie in de startnotitie klopt en wat daar bij het opstellen van het MER nog aan moet worden toegevoegd. Bij sommige projecten komt het in de praktijk inmiddels voor dat de startnotitie al alle relevante informatie bevat. De Commissie geeft dan in haar richtlijnenadvies aan dat er geen aanvul-

Ing. J.I. Hennekeij, Gedeputeerde provincie Zeeland: “De startnotitie kan effectiever worden gebruikt. Vaak kan na de startnotitie volstaan worden met het onderzoeken van enkele deelaspecten.”

STARTNOTITIE ALS CONCEPT-MER

De startnotitie voor een project van de firma Graaff & Baas (oprichting van een eenheid voor de conditionering van lakhoudende afvalstoffen) was in overleg met het bevoegde gezag zo opgesteld dat de informatie in de startnotitie zoveel mogelijk ten behoeve van het MER kon worden gebruikt. In haar richtlijnenadvies heeft de Commissie informatie uit de startnotitie op juistheid, compleetheid en relevantie voor de besluitvorming getoetst en geconstateerd dat in het MER geen aanvullende informatie hoefde te worden opgenomen, met uitzondering van een samenvatting.

CIJFERS EN BELEID

BELEID TOT EN MET 1999

lende informatie meer nodig is en de startnotitie als milieueffectrapport kan worden uitgebracht. De toetsingsfase met inspraak op het MER vindt uiteraard gewoon doorgang, maar is dan niet meer dan een formaliteit.

Evaluatie: doorwerking van adviezen

Om te zien of alle bovenbeschreven inspanningen leiden tot het gewenste resultaat, wordt bij de Commissie intern systematisch nagegaan wat de doorwerking is van haar adviezen. Dit houdt in dat per project wordt geregistreerd in hoeverre het bevoegd gezag rekening houdt met de adviezen.

Dit jaar heeft een groep externe deskundigen, die op verschillende manieren betrokken zijn bij het werk van de Commissie, het systeem voor het registreren van doorwerking geëvalueerd. Hieruit bleek dat het systeem nuttig en bruikbaar kan zijn, mits de gegevens met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd en gepresen-

teerd. De gegevens kunnen weliswaar gecontroleerd worden bij het bevoegd gezag, maar het blijft de perceptie en subjectieve beoordeling van de Commissie. Het onderzoeksteam heeft een aantal aanbevelingen gedaan om de toegevoegde waarde van het systeem te verhogen. Deze aanbevelingen zullen gebruikt worden om het systeem aan te passen.

Sinds begin 1999 wordt na het uitbrengen van elk advies getelefoneerd met het bevoegd gezag om de bruikbaarheid van de adviezen en de werkwijze van de Commissie te evalueren. Om dezelfde reden heeft de Commissie gesprekken gevoerd met de belangrijkste gebruikers van de adviezen: de provincies. Tussen november 1998 en december 1999 heeft met elf provincies een gesprek plaatsgehad. Hieruit bleek dat zij in grote lijnen positief zijn over de inhoud van de adviezen en de opstelling van de Commissie. De resultaten van het 'rondje provincies' sluiten aan bij de resultaten van de telefonische evaluatie

DOORWERKING ADVIEZEN

Doorwerking richtlijnenadviezen

Bij het merendeel van de richtlijnenadviezen brengt de Commissie nieuwe belangrijke onderwerpen in ten opzichte van de startnotitie: zoals aanwijzingen voor de techniekeuze bij afvalprojecten of de beheeraspecten bij glastuinbouw en opmerkingen over behoefteterminen en locatiekeuzen. Regelmatig blijkt het nodig de initiatiefnemer te wijzen op de noodzaak om rekening te houden met de beschermingsformules uit het Structuurschema Groene Ruimte (SGR) en de Vogel- of Habitatrichtlijn. Bij ongeveer een vijfde van de richtlijnenadviezen is het bevoegd gezag op belangrijke punten afgeweken van het advies van de Commissie. Dit is iets meer dan in 1998, maar vergelijkbaar met de twee jaren daarvoor.

Doorwerking toetsingsadviezen

In 1999 adviseerde de Commissie bij 40% van de projecten om het MER aan te vullen. Dit percentage ligt boven het gemiddelde van de afgelopen jaren, dat

ongeveer op een derde ligt. De redenen om tot aanvulling te adviseren zijn divers. Het onvoldoende uitwerken van de beschermingsformules volgens SGR, Vogel- of Habitatrichtlijn is een in het oog springende oorzaak. In bijna alle gevallen is het advies tot aanvulling door het bevoegd gezag overgenomen en heeft dit uiteindelijk geleid tot een positief eindoordeel van de Commissie.

Doorwerking in besluiten

Dit jaar is bij ruim driekwart van de besluiten rekening gehouden met één of meer aanbevelingen uit de toetsingsadviezen. Bij een vierde van de besluiten is het meest milieuvriendelijke alternatief uit het MER overgenomen in het besluit. Daarnaast worden in een aantal besluiten onderdelen van het meest milieuvriendelijke alternatief overgenomen. Dit leidt ertoe dat bij circa driekwart van de besluiten naar de inschatting van het secretariaat het meest milieuvriendelijke alternatief uit het MER invloed heeft gehad op het uiteindelijke besluit.

AANBEVELINGEN VOOR REGISTRATIE VAN DOORWERKING

- Beperk de registratie tot de doorwerking van de adviezen en probeer niet het effect van de gehele m.e.r. te 'meten'.
- Probeer interpretatieverschillen bij het invullen zoveel mogelijk te voorkomen, door een duidelijke instructie en een aanpassing van de vraagstelling.
- Gebruik het systeem ook voor externe doelen (werkgroepen, jaarverslag, externe onderzoeken, artikelen).
- Voer na de vaststelling van de richtlijnen en na het nemen van het besluit een gesprek met het bevoegde gezag om de door de secretaris ingeschatte doorwerking te controleren.

en de uitkomsten van een telefonische enquête die is uitgevoerd door externe onderzoekers. Men is van mening dat de Commissie deskundig en positief kritisch is, meedenkt, snel en op het juiste detailniveau adviseert. Ook zijn bevoegde instanties tevreden met de mogelijkheid voor een deskundigenoverleg dat plaats heeft als de Commissie om een aanvulling op het MER wil vragen.

Daarnaast laten enkele instanties ook kritische geluiden horen. Men vindt dat in het advies onvoldoende rekening wordt gehouden met de lokale situatie en de bestaande beleidsruimte. Het advies bevat te veel onterechte detailopmerkingen en onnodige aanbevelingen. Enkelen vinden de communicatie en informele contacten niet intensief genoeg. Er is te weinig discussie mogelijk. Sommige adviezen zijn te abstract en theoretisch, en te veel geformuleerd in deskundigentaal. Men vindt de Commissie niet altijd consistent in de advisering. De Commissie heeft deze punten meegenomen bij de evaluatie van haar werkwijze en het opstellen van haar beleidsvisie voor 2000.

Momenteel wordt gekeken naar mogelijkheden om eveneens met andere instanties een dergelijke waardevolle informatieuitwisseling op te bouwen.

INTEGRALER, STRATEGISCHER, SELECTIEVER

BELEIDSVISIE VOOR 2000 EN

Openbaarheid, onafhankelijke toetsing en alternatieven zijn de kwaliteitskenmerken van de Nederlandse milieueffectrapportage die hun waarde blijven bewijzen. De Commissie ziet het als haar taak om met haar adviezen kwaliteit en maatwerk te leveren. De Commissie wil graag met de ministeries meedenken over de toekomst van het instrument m.e.r.: inspelen op de behoefte aan integratie van milieu en sociaal-economische aspecten, meer winst boeken met m.e.r. voor strategische plannen, en wellicht selectiever toepassen van m.e.r.? Verder is de Commissie bezig haar beleid voor externe communicatie op onderdelen aan te passen. De beleidsvisie van de Commissie in kort bestek.

Milieueffectrapportage draagt in ten minste drie opzichten bij aan de kwaliteit van de besluitvorming:

- Advisering door onafhankelijke deskundigen leidt tot objectiviteit en kwaliteit van de milieu-informatie.
- Milieuvriendelijke alternatieven voor het voornemen worden in het daglicht geplaatst.
- Burgers en andere betrokkenen krijgen tijdig de mogelijkheid om hun zienswijzen in te brengen.

De Commissie vindt het belangrijk dat deze kenmerken van m.e.r. in de komende jaren in stand blijven en optimaal worden benut daar waar ze nodig zijn.

Op initiatieven en ontwikkelingen die reeds in gang zijn gezet om de kwaliteit van haar werk te verhogen, zal de Commissie in het jaar 2000 verder bouwen:

- interne kwaliteitsbewaking via het reguliere interne overleg en het aandachtveldsecretariaat;
- externe terugkoppeling en evaluatie door doorwerkingsonderzoeken en gesprekken met de gebruikers van adviezen;
- advisering op maat: scoping in de richtlijnenfase, flexibiliteit in timing en detaillering van advisering.

FLEXIBILITEIT IN TIJDSTIPPEN VAN ADVISEREN

Bij complexe projecten en vooral in de ruimtelijke ordening blijkt de m.e.r.-procedure vaak niet goed aan te sluiten op het besluitvormingstraject wat betreft timing en/of detailniveau. De Commissie wil een bijdrage leveren aan een betere aansluiting van de m.e.r.-procedure door de detaillering en timing van haar adviezen verder te optimaliseren. Dat sluit aan bij de aanbevelingen van een onderzoek hierover van het Ministerie van VROM in het kader van het project M.e.r. 2000+.

In de afgelopen jaren zijn al ervaringen opgedaan met een gefaseerde aanpak bij ruimtelijke-ordeningsprojecten (IJburg en Zandmaas/Maasroute), zodat zowel de locatiekeuze als de hoofdlijnen van de inrichting voldoende aan bod komen. Uit een evaluatie van dergelijke projecten moet blijken of deze aanpak in de ruimtelijke ordening vaker zou moeten worden toegepast.

Voor het woningbouwproject IJburg heeft de Commissie na de toetsingsadviezen over de m.e.r.-plichtige besluiten al verschillende malen advies uitgebracht bij milieurelevante momenten in het verdere besluitvormingsproces (evaluerend ontwerpen).

FRANS SCHEPERS, COLLECTIE DE MAASWERKEN

Het project Zandmaas/Maasroute is erop gericht hoogwaterstanden in het Maasdal te verlagen, de Maasroute voor het scheepvaartverkeer te verbeteren en natuurontwikkeling te realiseren. De Commissie heeft een toetsingsadvies uitgebracht over de Trajectnota/MER Zandmaas/Maasroute, ten behoeve van de standpuntbepaling van de minister over het te kiezen alternatief. In een MER zal het gekozen alternatief vervolgens verder worden uitgewerkt worden. Dit MER zal in een tweede toetsingsadvies worden beoordeeld.

DAARNA

M.E.R. 2000+

In het voorjaar van 1998 is bij het Ministerie van VROM het project M.e.r. 2000+ gestart. De belangrijkste doelen en activiteiten hiervan zijn:

- de aanpassing van het Besluit m.e.r. 1999 waarbij diverse projecten van de C-lijst (m.e.r.-plichtig) naar de D-lijst (m.e.r.-beoordelingsplichtig) zijn verschoven;
- het opstellen van een handreiking voor de m.e.r.-beoordelingsplicht;
- het opstellen van een 'leidraad scoping';
- het ontwikkelen van een afstemmingsmodel voor m.e.r. en ruimtelijke ordening;
- het uitvoeren van een onderzoek naar de mogelijkheden van inbedding van m.e.r. in de Wm-vergunningverlening;
- het inventariseren van vormen van milieubeoordeling voor strategische besluiten.

In november 1999 vond een 'Relatiedag over de toekomst van de milieueffectrapportage' plaats. M.e.r. 2000+ krijgt in het jaar 2000 een vervolg met een implementatietraject en enig vervolgonderzoek. Publicaties over M.e.r. 2000+ zijn te verkrijgen bij het Distributiecentrum VROM, Postbus 2727, 3430 GC Nieuwegein of via de website van het ministerie (www.vrom.nl/milieu/m.e.r.).

Toekomstperspectieven

De milieueffectrapportage heeft al veel ontwikkelingen doorgemaakt. Dat het eindpunt echter nog niet is bereikt, komt duidelijk naar voren uit het project M.e.r. 2000+ van het Ministerie van VROM.

De Commissie wil actief en flexibel inspelen op mogelijk verdere ontwikkelingen, zoals:

- meer *integrale* m.e.r. voor besluiten waar ook gelijktijdig sociale en economische aspecten moeten worden meegewogen;
- meer *strategische* m.e.r. voor die plannen en projecten waar de belangrijke milieurelevante afwegingen zich meer stroomopwaarts in het besluitvormingsproces bevinden;
- *selectievere* toepassing van m.e.r. voor alleen die projecten waarvoor het instrument ook werkelijk een toegevoegde waarde heeft.

De Commissie beschouwt experimenten, binnen de ruimte die de bestaande regelgeving biedt, een goede aanzet om dergelijke veranderingsrichtingen te onderzoeken en samen met de ministeries te evalueren. Zij is van mening dat dit soort ingrijpende veranderingen in samenspel met alle betrokkenen tot stand moet komen. Communicatie blijft dan ook een belangrijk aandachtspunt voor de komende jaren.

SCOPING IN RICHTLIJNENADVIEZEN

In 2000 wil de Commissie doorgaan met het verbeteren van de scoping in de richtlijnenfase door:

- bevorderen (via gesprekken met initiatiefnemer en bevoegd gezag) dat voor relatief eenvoudige projecten met weinig alternatieven de startnotitie al zo veel mogelijk informatie voor het MER bevat;
- toetsen van startnotities (indien mogelijk);
- experimenteren met richtlijnenadviezen die in een specifiek en algemeen deel zijn opgesplitst, of adviesbrieven met alleen de hoofdpunten, afhankelijk van de behoefte en ervaring van de gebruiker en de uitgebreidheid van de startnotitie.

INTEGRALER, STRATEGISCHER, SELECTIEVER

BELEIDSVISIE VOOR 2000 EN

TOEGEVOEGDE WAARDE VAN M.E.R.: WAT IS DAT EIGENLIJK?

- *Openbare milieu-informatie*

De m.e.r.-regelgeving is opgezet om te zorgen dat relevante informatie openbaar wordt gemaakt: te verwachten (nadelige) milieugevolgen van een voornemen en mogelijke gunstigere alternatieven worden ten behoeve van de besluitvorming in beeld gebracht.

- *Milieuvriendelijkere besluiten*

De verwachting (of achterliggende gedachte) is dat de initiatiefnemer en/of het bevoegd gezag hierdoor worden beïnvloed bij hun besluitvorming over het voornemen, zodat er een milieuvriendelijkere oplossing komt, of een voornemen met belangrijke nadelige milieugevolgen niet doorgaat.

- *Gunstige neveneffecten*

Door de producten van m.e.r., te weten de beschikbare informatie over het voornemen, de alternatieven en de gevolgen, alsmede de toetsing daarvan door een onafhankelijke Commissie van milieudeskundigen kan:

- meer *draagvlak* ontstaan voor de besluitvorming;
- een *leerproces* optreden met een positieve invloed voor het milieu op termijn;
- *verinnerlijking* van het milieudenken ontstaan bij alle m.e.r.-actoren;
- *milieuonderzoek* beschikbaar komen dat ook bij andere (komende) projecten bruikbaar is;
- vruchtbaar *contact* ontstaan tussen milieudeskundigen en andere deskundigen.

Soms wordt ook door de procedure-eisen van m.e.r. de besluitvorming, waaraan de m.e.r. is gekoppeld, beter *gestructureerd* en/of gestroomlijnd.

Strategische milieueffectrapportage

In strategische plannen en programma's voor bijvoorbeeld elektriciteitsvoorziening, ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer of grondstoffenwinning worden vaak principiële keuzes gemaakt die belangrijke consequenties voor het milieu hebben. Bijvoorbeeld omdat deze keuzes sterk bepalend zijn voor de speelruimte die in een later stadium beschikbaar is bij de ontwikkeling van concrete projecten.

In de afgelopen jaren is de nodige ervaring opgedaan met m.e.r. voor strategische plannen, bijvoorbeeld bij het Structuurschema Elektriciteitsvoorziening, het Beleidsplan Drink- en Industriewatervoorziening, de Actualisering van de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening en de Tienjarenprogramma's Afval. In het kader van het project M.e.r. 2000+ onderzoekt VROM welke rol m.e.r. zou kunnen spelen bij strategische plannen waarvoor momenteel nog geen m.e.r.-plicht bestaat. Ook is op Europees niveau een strategische milieubeoordelingsrichtlijn in ontwikkeling. In deze ontwikkelingen kan de Commissie een inhoudelijke inbreng hebben door de ervaringen met

Drs. A. Kraaijeveld, voorzitter/algemeen directeur Vereniging FME-CWM: "Milieueffectrapportage nieuwe stijl: overbodige ballast verwijderen, pragmatiek is heilzaam."

De heer Vriesman, directeur-generaal Ruimtelijke Ordening, Ministerie van VROM: "De ruimtelijke ordening is er mijns inziens niet bij gebaat wanneer naast milieueffectrapportage een reeks van andere effectrapportages zou ontstaan, zoals economische en cultuurhistorische effectrapportages. Er zou eigenlijk voor ruimtelijke plannen één integrale effectrapportage moeten komen, waarvan milieueffectrapportage een onderdeel is."

Ing. J.I. Hennekeij, Gedeputeerde provincie Zeeland: "De leden van de Commissie m.e.r. moeten kritischer naar elkaar zijn. Men respecteert elkaar zodanig dat niets ter discussie wordt gesteld. Dat houdt voor de initiatiefnemer veel extra onderzoek in waarvan het nut te betwisten valt."

DAARNA

m.e.r. voor strategische plannen en programma's aan te dragen.

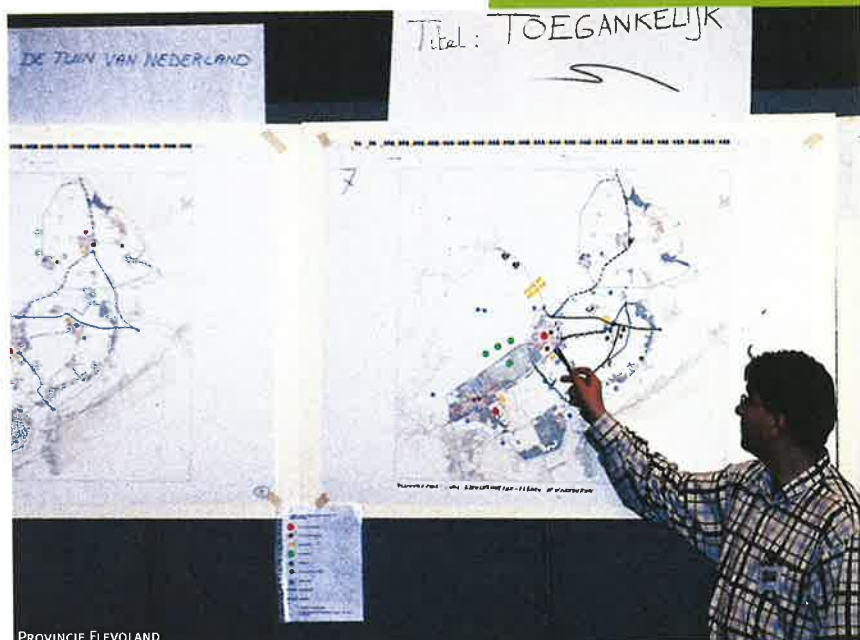
De Commissie verwacht een toegevoegde waarde van strategische m.e.r. voor niet m.e.r.-plichtige plannen en programma's. Zij is dan ook bereid om mee te werken aan experimenten op dit terrein.

Integratie van milieu en sociaal-economische aspecten

De informatie waarover de besluitvormer beschikt om een m.e.r.-plichtig besluit te nemen, bestaat naast een MER vaak uit vele rapporten waarin bijvoorbeeld de technische, economische en sociale aspecten van een project worden belicht. De besluitvormer staat dan voor de moeilijke opgave om relaties te leggen tussen deze documenten en om bijvoorbeeld de milieugevolgen en economische gevolgen van alternatieven in samenhang te bezien.

Het zo vroeg mogelijk samenbrengen en integreren van de verschillende aspecten in één document kan de afweging voor het bevoegde gezag vergemakkelijken en versnellen. Dit geldt met name voor projecten waarbij de nut- en noodzaakdiscussie een belangrijke rol speelt of waarvoor een meervoudige (bijvoorbeeld een economische en een milieukundige) doelstelling is geformuleerd. Een geïntegreerde benadering kan de besluitvorming ook voor andere belanghebbenden meer inzichtelijk maken. Voorwaarde bij deze aanpak is wel dat het milieubelang altijd voldoende zichtbaar blijft.

De Commissie bekijkt de mogelijkheden om deze integratie (voor een deel) een plaats te geven in het MER. In overleg met de ministeries, bevoegd gezag en initiatiefnemer wil zij experimenteren met een meer integrale aanpak van het MER voor bijzondere projecten die zich daar voor lenen. Voor het uitbrengen van een meer integraal advies is het nodig werkgroepen met een bredere expertise op te stellen, waarin naast milieuspecialisten en -generalisten ook deskundigen uit andere disciplines zitting hebben. Voor maatschappelijk omstrede en complexe projecten met een dubbele doelstelling en bij de advisering voor internationale ontwikkelingsprojecten is hier al enige ervaring mee opgedaan. Voorbeelden van Nederlandse projecten zijn Mainportontwikkeling Rotterdam, waarin ook economische aspecten in het MER zijn opgenomen en de Toekomst van de Nationale Luchthaven, waarvoor naast een MER ook een economische effectrapportage gemaakt zal worden.

PROVINCIE FLEVOLAND

OMGEVINGSPLAN FLEVOLAND

Voor de vaststelling van het Omgevingsplan Flevoland is een strategisch MER opgesteld voor de ontwikkelingsvisie 2030. In het MER voor het Kaderstellende Deel tot 2015 wordt de visie meer gedetailleerd uitgewerkt. De Commissie heeft in één richtlijnenadvies over beide fasen en op beide detailniveaus geadviseerd.

VERBREIDING EXPERTISE: MAINPORTONTWIKKELING ROTTERDAM

Bij een meer integrale m.e.r. is het wenselijk om naast milieudeskundigen ook andere disciplines op te nemen in de werkgroep van de Commissie. Een voorbeeld waarin de Commissie met een 'bredere' groep heeft gewerkt is het Project Mainportontwikkeling Rotterdam. In deze werkgroep nam de Commissie een milieueconoom op om de afstemming met de mainportdoelstelling duidelijk in beeld te krijgen.

Integratie door inbedding in de Wm-procedure

Een andere vorm van integratie betreft de inbedding van m.e.r. in de vergunningprocedure op grond van de Wet milieubeheer (Wm). Met inbedding wordt bedoeld dat relevante elementen van m.e.r. worden geïntegreerd in de Wm-procedure. In het kader van het project M.e.r. 2000+ heeft het Ministerie van VROM een onderzoek laten uitvoeren naar de mogelijkheid om m.e.r. in te bedden in de Wm-procedure. De onderzoekers zijn van mening dat de Wet milieubeheer in principe dezelfde mogelijkheden biedt om het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming als m.e.r.

Ter voorbereiding van een eventuele wetswijziging heeft de Commissie onderzocht of haar ervaringen met m.e.r. bij Wm-vergunningen kunnen bijdragen aan het maken van keuzen over de wijze waarop inbedding kan plaatsvinden. Hiervoor is voor elk Wm-project nagegaan op welke wijze de drie kenmerken van m.e.r. (vroegtijdige inspraak, onafhankelijke advisering en onderzoek naar alternatieven) een rol spelen. Uit de resultaten bleek dat geen algemene conclusie getrokken kan worden voor alle Wm-projecten. Bij sommige Wm-projecten bieden vroegtijdige inspraak, onafhankelijke toetsing en een alternatievenafweging een toegevoegde waarde, bij andere niet. De resultaten worden ingebracht bij de verdere uitwerking van dit initiatief in 2000. Daarbij wordt de Commissie betrokken.

Selectieve toepassing van m.e.r.

In de toekomst kan de m.e.r.-regelgeving wellicht een kant opgroeien waarin het element van *screening* belangrijker wordt. In dat proces van screening wordt de m.e.r.-plicht meer bepaald door de vraag of er belangrijke nadelige milieugevolgen kunnen optreden, waardoor de mogelijkheid tot een selectievere toepassing van m.e.r. ontstaat.

Na de recente wijziging van het Besluit m.e.r. 1994 is het aantal D-lijstprojecten sterk toegenomen. Bij de beoordeling of m.e.r. in zo'n geval nodig is, is het niet verplicht de Commissie of insprekers te raadplegen. Het bevoegd gezag beoordeelt zelf of er sprake is van zodanig bijzondere omstandigheden dat m.e.r. nodig is. Het Ministerie van VROM heeft een Handreiking opgesteld om bevoegde instanties bij de beoordeling te helpen. Toch blijken bepaalde situaties moeilijk te beoordelen. De Commissie zou dan een rol kunnen spelen door hierover in het licht van de te verwachten milieueffecten te adviseren, al dan niet na inspraak van de betrokkenen. Zij heeft hierover onlangs een brief gestuurd aan een aantal bevoegde instanties.

Een advies van de Commissie zou ook nuttig kunnen zijn voor het verschaffen van meer zekerheid voor initiatiefnemers over de houdbaarheid van het besluit in eventuele beroepszaken. Wanneer screening in de praktijk goed functioneert, is het wellicht mogelijk de regelgeving aan te passen, waardoor het principe van 'alleen m.e.r. daar waar nodig' beter gestalte krijgt.

De Commissie heeft op de uitbreiding van de lijst met beoordelingsplichtige activiteiten (D-lijst) ingespeeld door te experimenteren met advisering bij de m.e.r.-beoordeling. Zij werd hierin ondersteund door signalen uit het veld, vooral van de kant van het bedrijfsleven, die voordelen zagen bij het inschakelen van een onafhankelijke commissie bij bepaalde gevallen van m.e.r.-beoordeling.

Communicatie: met gebruikers, bestuurders en pers

De Commissie heeft tot nu toe vooral in de schaduw geopereerd, met als uitgangspunt dat haar adviezen voor zich zouden moeten spreken. Zij was van mening dat haar onafhankelijke, adviserende rol daarmee het meest was gediend. Bij de directe gebruikers van de adviezen op de werkvloer (bestuurders en initiatiefnemers) heeft dit

DAARNA

geleid tot een duidelijke positionering. Een nadeel van deze opstelling bleek evenwel dat de positie en werkwijze van de Commissie bij een aantal andere bestuurders onduidelijk of onbekend zijn. Dit bracht de effectiviteit van de advisering voor deze doelgroep in gevaar. Om deze reden heeft de Commissie dan ook besloten om meer actief naar buiten te treden. In 1999 is hiervoor een communicatieplan opgesteld met een daaraan gekoppeld actieprogramma. Ook is er een perscoördinator benoemd. De hoofdlijnen van het communicatieplan zijn als volgt:

- Juist bij groeperingen die slechts incidenteel met m.e.r. te maken hebben, blijkt de noodzaak aanwezig om meer voorlichting te geven over het nut van m.e.r. en de rol van de Commissie. Met deze groeperingen zal de Commissie in 2000 contact zoeken.
- De Commissie zal vaker (na overleg met overige betrokkenen) persberichten uitbrengen over belangrijke projecten.
- De Commissie bouwt haar website verder uit. Op deze website staat algemene informatie over de Commissie en zijn de teksten van de uitgebrachte adviezen te vinden (www.eia.nl).
- De Commissie zal zich inspannen om de bestaande contacten te blijven onderhouden.

ADVISERING OVER D-LIJST-ACTIVITEIT: MOTORSPORTCENTRUM STEENBERGERVELD

Men wil in de gemeente Noordenveld een motorsportcentrum aanleggen en gaan exploiteren op een al bestaand motorcrossterrein. De provincie Drenthe moet hiervoor een Wm-vergunning afgeven. Onder het oude Besluit m.e.r. stond een motorraceterrein op de D-lijst van m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteiten. Omdat de provincie Drenthe niet zeker was of het uitvoeren van m.e.r. in dit geval wel of geen toegevoegde waarde zou hebben en gezien het feit dat dit project gevoelig ligt bij omwonenden, heeft men besloten de vraag aan de Commissie voor te leggen. In haar advies oordeelde de Commissie dat er geen aanleiding bestaat voor het maken van een m.e.r. omdat de Wm-vergunningverlening voor dit specifieke project voldoende milieu-informatie oplevert om tot een verantwoord besluit te komen.

BEKNOPT OVERZICHT

ADVISERING ONTWIKKELINGS

Sinds 1993 adviseert de Commissie over projecten in het kader van ontwikkelingssamenwerking (OS). Ook verzorgt de Commissie institutionele ondersteuning en levert zij bijdragen aan methode-ontwikkeling. Hieronder volgt een beknopt overzicht van de activiteiten in het kader van m.e.r. en ontwikkelingssamenwerking. Uitgebreidere informatie over de OS-activiteiten in 1999 is te vinden in het aparte Engelstalige jaarverslag, dat begin 2000 verschijnt.

In 1993 tekende de Commissie een overeenkomst met het Directoraat-Generaal Internationale Samenwerking (DGIS) van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. De overeenkomst houdt in dat de Commissie op verzoek van het DGIS adviezen uitbrengt over OS-activiteiten met belangrijke milieugevolgen.

Sinds 1997 adviseert de Commissie ook aan de Wereldbank en de Nederlandse Financieringsmaatschappij voor Ontwikkelingssamenwerking (FMO). DGIS acht deze advisering, die overigens nog in een experimenteel stadium is, zinvol omdat de Wereldbank en de FMO een deel van het Nederlandse budget voor ontwikkelingssamenwerking besteden.

De Commissie heeft in nauwe samenwerking met de lokale autoriteiten geadviseerd over het monitoringsprogramma voor het 'Tidal inlet' project, een project voor de rehabilitatie van een lagune in Cartagena, Colombia.

Adviezen

In 1999 heeft de Commissie de volgende adviezen uitgebracht voor OS-projecten (zie ook bijlage 3):

- advies over het monitoringsprogramma voor het project 'Lining Ismailia Kanaal' in Egypte;
- advies over het monitoringsprogramma voor het Project 'Tidal inlet' in Cartagena, Colombia;
- een sectoraal richtlijnenadvies voor milieueffectrapportage voor landaanwinningprojecten in de Filipijnen (in samenwerking met het Ministerie van milieu van de Filipijnen);
- toetsingsadvies voor het kustbeschermingsplan 'Integrated Coastal Zone Management Plan' voor Beira in Mozambique;
- aanvullend toetsingsadvies over het MER van het Wereldbankproject voor een oliepijpleiding van Tsjaad naar Kameroen. Dit advies is mede het gevolg van een eerder toetsingsadvies dat in 1998 is uitgebracht en waarin om een aanvulling op het MER is gevraagd.

SAMENWERKING

Secretariaatsmemoranda

In 1999 zijn er op verzoek van het DGIS en de ambassades en op verzoek van de FMO en de African Development Bank dertien adviezen opgesteld door het secretariaat van de Commissie. In deze zogenoemde secretariaatsmemoranda wordt bijvoorbeeld advies gegeven over het nut van het uitvoeren van een m.e.r. of wordt een MER op hoofdlijnen getoetst. Indien nodig worden één of twee deskundigen geraadpleegd.

Institutionele ondersteuning en methode-ontwikkeling

Verder ondersteunt de Commissie nationale instituties in ontwikkelingslanden door te adviseren over het invoeren, aanpassen of uitbouwen van een m.e.r.-regeling en door bij te dragen aan trainingen. De Commissie heeft ook een taak bij de methodische ontwikkeling van het instrument m.e.r., bijvoorbeeld in de richting van een meer integrale effectrapportage. Er blijkt behoefte te zijn aan een instrument voor besluitvorming op meer strategisch niveau.

Verwachtingen voor de toekomst

De Commissie verwacht dat haar OS-activiteiten in de richting van advisering aan anderen dan het DGIS en de ambassades verder zullen groeien. Hierbij denkt zij aan de Wereldbank en de African Development Bank. Ook verwacht zij betrokken te blijven bij de monitoring van projecten die in uitvoering zijn genomen. De vraag naar institutionele ondersteuning is erg groot, maar zal zich moeten beperken tot die landen die door het DGIS zijn geselecteerd als concentratielanden.

De Commissie heeft advies gegeven over het monitoringsprogramma voor een proefproject waarbij 1 km van het Ismailia-kanaal wordt bekleed om lekkage tegen te gaan.

INSTITUTIONELE ONDERSTEUNING, TRAINING EN METHODE-ONTWIKKELING IN 1999

- In Burkina Faso heeft het secretariaat ondersteuning verleend bij het formuleren van een project voor het introduceren van een m.e.r.-systeem.
- In Zuidoost-Azië werkt de Commissie samen met een regionale organisatie om m.e.r. te versterken in acht landen. Hiervoor werden bijdragen geleverd aan conferenties in Sri Lanka en Nepal.
- In Midden-Amerika gaat de Commissie nu definitief samenwerken met een regionale organisatie om de m.e.r.-regelingen in acht landen te harmoniseren, met de nadruk op Nicaragua, Costa Rica en Guatemala.
- Met het ministerie van milieu in Namibië heeft de Commissie een overeenkomst gesloten over advisering over de opzet van een m.e.r.-regeling en over sectorale richtlijnen.
- Aan DGIS heeft de Commissie geadviseerd over het gebruik en de bruikbaarheid van instrumenten die zijn bedoeld voor de identificatie en beoordeling van programma's en plannen.
- Op verzoek van SNV Nederlandse Ontwikkelingsorganisatie heeft de Commissie geadviseerd over de ontwikkeling van een instrument voor strategische districtsplanning in Zambia.

BIJLAGE 1

SAMENSTELLING VAN PRESIDIUM EN SECRETARIAAT VAN DE COMMISSIE VOOR DE MILIEUEFFECTRAPPORTAGE IN 1999

Voorzitter

ir. N.G. Ketting

Plaatsvervangend voorzitters

ir. M.M.U. van Dis

dr. ir. J.J.T.M. Geerards

mr. J.W. Kroon (OS)

mw. drs. L. van Rijn-Vellekoop

dr. J.Th. de Smidt

dr. ir. G. Blom (per 1 maart 1999)

dr. D.K.J. Tömmel (per 1 maart 1999)

Lid van het Presidium

prof. dr. ir. D. de Zeeuw (OS)

Algemeen secretaris

dhr. drs. J.J. Scholten

Adjunct-secretarissen

mw. drs. M. van Eck

dhr. drs. S.A.A. Morel

dhr. drs. R.A.A. Verheem

Werkgroepsecretarissen

mw. dr. N.W.M. van Buren

mw. dr. A.C.P.M. van der Heijden

mw. ir. V.J.H.M. ten Holder

dhr. drs. P. Kee

dhr. drs. A.J. Kolhoff (OS)

dhr. drs. M. Odijk

dhr. mr. S. Pieters

dhr. ing. R.A.M. Post (OS)

mw. drs. B.C. Rademaker

dhr. drs. M.J. Ruis

dhr. ir. R.I. Seijffers

mw. ir. I.A. Steinhauer (OS)

mw. drs. V.C.F. Tersteeg

Personeelsfunctionaris

mw. A. Dijkstra

Bibliothecaris / documentalist

mw. M.J.W. van der Raay-Verdonk

Applicatie- / netwerkbeheerder

dhr. P. Kop

Financieel-administratief medewerkers

dhr. G.D. Maikoe (per 1 juni 1999)

mw. F. M. Sloos-van Doorn

Huishoudelijk / administratief medewerker

mw. W.M.G.B. Lucassen-Janssen

Bureauhoofd

mw. A.M. de Bruyn-Prince

Secretaresses

mw. H.J. Bijvank (per 7 juni 1999)

mw. S. van Gelderen (OS)

mw. M.F.B. Gruppings-Huwaë

mw. P.E.M. van Hulst

mw. G. Lesman-Withaar bijgenaamd De Jong

mw. P.B.N. Matitaputty

mw. G.W. Takken

mw. W.N. The (per 7 juni 1999)

mw. A. Versteeg

dhr. M.J.F. Wagenbuur

mw. F. Wiersma

BIJLAGE 2

SAMENSTELLING VAN HET BESTUUR VAN DE STICHTING BUREAU COMMISSIE VOOR DE MILIEUEFFECTRAPPORTAGE IN 1999

Voorzitter

ir. N.G. Ketting (voorzitter van de Commissie m.e.r.)

Secretaris / Penningmeester

ir. M.M.U. van Dis (plv. voorzitter van de Commissie m.e.r.)

Bestuursleden

dhr. G. de Boer

mw. drs. L. van Rijn-Vellekoop (plv. voorzitter van de
Commissie m.e.r.)

ir. J. van der Vlist

Adviseurs

drs. J.J. Scholten (directeur Stichting Bureau Commissie m.e.r.)

drs. S.A.A. Morel (plv. directeur Stichting Bureau Commissie
m.e.r.)

BIJLAGE 3

LIJST VAN UITGEBRACHTE ADVIEZEN IN 1999

872	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport onderdeel Wärmtepompen VINEX-locatie Nesselande. Rotterdam. 8 januari 1999. ISBN 90-421-0359-0	998	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Bedrijventerrein Messchenveld I te Assen. 16 februari 1999. ISBN 90-421-0504-6
927	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Openbare golfbaan Backerbosch te Margraten. 12 januari 1999. ISBN 90-421-0470-8	997	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Omleidingsweg N219, Traverse Zevenhuizen. 17 februari 1999. ISBN 90-421-0490-2
987	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Verlegging Rijnbandijk bij Bakenhof te Arnhem. 13 januari 1999. ISBN 90-421-0481-3	780	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Landinrichting Ulvenhout-Galder. 18 februari 1999. ISBN 90-421-0457-0
988	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Randweg Hoogerheide. 13 januari 1999. ISBN 90-421-0480-5	039	Advies in het kader van het evaluerend ontwerpen voor de besluitvorming over de woningbouwlocatie Amsterdam-IJburg, Nota van Uitgangspunten Zeeburgereiland. 19 februari 1999. ISBN 90-421-0508-9
994	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Butaan-diolfabriek in de Botlek door Lyondell. 13 januari 1999. ISBN 90-421-0485-6	876	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Westelijke Randweg Beverwijk. 22 februari 1999. ISBN 90-421-0493-7
752	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport locaties voor grootschalige opwekking van windenergie in Zeeland. 20 januari 1999. ISBN 90-421-0496-1	929	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Verbetering Heerewaardense Afsluitdijk. 4 maart 1999. ISBN 90-421-0487-2
992	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Urban Entertainment Centre Jaarbeursterrein Utrecht. 20 januari 1999. ISBN 90-421-0484-8	1000	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Bewerking lakhoudende afvalstoffen te Alphen aan de Rijn. 5 maart 1999.
668	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop Woningbouwlocatie Schuytgraaf te Arnhem. 21 januari 1999. ISBN 90-421-0394-9	915	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Dijkverbetering Achter Ramspol, deelgebied Zwartsluis - Kadoelersluis. 5 maart 1999. ISBN 90-421-0492-9
990	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Bestemmingsplan Van Cleeffkade te Aalsmeer. 22 januari 1999. ISBN 90-421-0472-4	996	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Oostelijke omlegging N303 Voorthuizen. 5 maart 1999. ISBN 90-421-0498-8
855	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Woningbouwlocatie Landgoed Driessen. 27 januari 1999. ISBN 90-421-04383-X	913	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Proefboring naar aardgas in de kustzone van de concessie 'Middelie'. 10 maart 1999. ISBN 90-421-0510-0
926	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Bedrijfsterrein-ontwikkeling Hoeksche Waard en de aanvulling daarop. 2 februari 1999. ISBN 90-421-0452-X	954	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Glastuinbouwlocatie Eerste Bathpolder. 10 maart 1999. ISBN 90-421-0495-3
995	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Bedrijventerrein De Wieken/Vinkenhoeft te Amersfoort. 4 februari 1999. ISBN 90-421-0488-0	1002	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Revisievergunning VAM te Wijster. 17 maart 1999. ISBN 90-421-0499-6
993	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Reconstructie N209, (Nieuwe) Hoefweg, Bleiswijk. 10 februari 1999. ISBN 90-421-0489-9	1005	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Containerbinnenvaartterminal Venlo. 19 maart 1999. ISBN 90-421-0501-1
989	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Recreatiepark Landgoed Gulbergen. 11 februari 1999. ISBN 90-421-0476-7	955	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Nieuwe Bierbrouwerij van Grolsch te Enschede. 22 maart 1999. ISBN 90-421-0512-7
596	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport/trajectstudie Rijksweg 69, Eindhoven - Belgische Grens. 16 februari 1999. ISBN 90-421-0430-9	1001	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Inrichting Zuidelijke Lekuiteerwaarden, traject Nieuwpoort - Everdingen. 23 maart 1999. ISBN 90-421-0507-0

- 1004 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Chinees themapark stadsgewest Haaglanden. 25 maart 1999. ISBN 90-421-0506-2
- 1006 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Omleiding N303 Putten/aansluiting op A28. 25 maart 1999. ISBN 90-421-0523-2
- 999 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Winning van aardgas in blok Q4 in het Nederlands deel van het Continentaal Plat. 26 maart 1999. ISBN 90-421-0503-8
- 842 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Herziening acceptatiecriteria en het scheiden van zand in het depot De Slufter. 1 april 1999. ISBN 90-421-0526-7
- 840 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Woningbouwlocatie De Volgerlanden. 13 april 1999. ISBN 90-421-0469-4
- 1008 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Vestiging Glastuinbouw in de polder Het Grootslag, gemeente Wervershoof/Andijk. 15 april 1999. ISBN 90-421-0513-5
- 832 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Heroverweging autowrakkenbeleid provincie Flevoland. 16 april 1999. ISBN 90-421-0516-X
- 909 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Dijkverbetering Heusden-Oost en -West. 20 april 1999. ISBN 90-421-0519-4
- 922 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport (Strand)Poort, Almeré (woningbouw, bedrijventerrein, sport- & leisurecentrum en jachthaven). 20 april 1999. ISBN 90-421-0511-9
- 967 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Bedrijventerrein Haven VII te Waalwijk. 20 april 1999. ISBN 90-421-0515-1
- 1003 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Uitbreiding bedrijventerrein NedCar/industriepark Swentibold te Born en Susteren. 22 april 1999. ISBN 90-421-0527-5
- 943 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Opslag en verwerkingsinrichting verontreinigde grond te Veendam. 26 april 1999. ISBN 90-421-0520-8
- 1013 Toetsingsadvies over de voltooiing van de kerncentrales Khmelnitsky 2 (K2) en Rivne 4 (R4) in de Oekraïne. 27 april 1999. ISBN 90-421-0534-8
- 908 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Dijkverbetering Haren - Macharen - Lithoijen. 28 april 1999. ISBN 90-421-0517-8
- 956 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Emergo-project in het LHC-complex Dow Benelux Terneuzen. 29 april 1999. ISBN 90-421-0518-6
- 1009 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Inrichting glastuinbouw gemeente Heerhugowaard. 29 april 1999. ISBN 90-421-0533-X
- 1010 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Omleiding provinciale weg N831 te Hedel. 29 april 1999. ISBN 90-421-0531-3
- 945 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Bijstoken van biomassa in kolengestookte eenheid 12 Borssele en de aanvulling daarop. 11 mei 1999. ISBN 90-421-0522-4
- 1007 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Oost-tangent Roermond. 12 mei 1999. ISBN 90-421-0514-3
- 733 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Zandmaas/Maasroute Limburg. 14 mei 1999. ISBN 90-421-0444-9
- 968 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Uitbreiding thermische verwerkingscapaciteit AVR, locatie Rozenburg. 14 mei 1999. ISBN 90-421-0458-9
- 1011 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Thermische drooginstallatie zuiveringsslib Heerenveen. 20 mei 1999. ISBN 90-421-0536-4
- 1014 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Leisure-park Evenementencomplex Breda/Steenakker-Noord. 21 mei 1999. ISBN 90-421-0532-1
- 1015 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Zeepoort IJmond. 27 mei 1999. ISBN 90-421-0541-0
- 953 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Ontgravingen inrichting Haarrijnse Plas, Vleuten-De Meern. 27 mei 1999. ISBN 90-421-0540-2
- 609 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Grondwaterwinning Over-Betuwe. 28 mei 1999. ISBN 90-421-0545-3
- 930 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Aanleg schutsluis Lovink, Flevoland. 28 mei 1999. ISBN 90-421-0530-5
- 1012 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Koude immobilisatie afvalstoffen V.O.F. 't Oost. 28 mei 1999. ISBN 90-421-0544-5
- 888 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Trade Port Noord Venlo. 31 mei 1999. ISBN 90-421-0525-9
- 802 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Noordwest-tangent Tilburg en railverbinding Spinder. 1 juni 1999. ISBN 90-421-0497-X
- 900 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Verbetering Rijnbandijk, dijkvak Driel - Kesteren. 9 juni 1999. ISBN 90-421-0454-6

BIJLAGE 3

- 883 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Watco Afvalverwerking Roosendaal (voorheen HVR Roosendaal) en de aanvullingen daarop. 16 juni 1999. ISBN 90-421-0539-9
- 1018 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Ondergronds logistiek systeem, Aalmeer, Schiphol, Hoofddorp. 16 juni 1999. ISBN 90-421-0537-2
- 1019 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Omlegging N201 te Aalsmeer. 16 juni 1999. ISBN 90-421-0538-0
- 1020 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Glastuinbouw Zeeland. 16 juni 1999. ISBN 90-421-0559-3
- 1016 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Toeristisch-recreatieve ontwikkeling "De Zeeland" Bergen op Zoom. 17 juni 1999. ISBN 90-421-0543-7
- 1017 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Inrichting Lage Weide Utrecht, Ecotechniek Soil Remediation. 18 juni 1999. ISBN 90-421-0536-4
- 857 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Waterwinning en natuurontwikkeling Breevenen (Dr.). 21 juni 1999. ISBN 90-421-0542-9
- 141 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Hogesnelheidsspoorlijn Parijs - Brussel - Keulen/ Adam (HSL/TGV), korte boortunnel. 22 juni 1999. ISBN 90-421-056-5
- 903 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Baggerdepot Trijehûs, Friesland. 22 juni 1999. ISBN 90-421-0549-6
- 773 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Noord-oostelijke verbinding Oldenzaal (aansluiting Betuweroute). 24 juni 1999. ISBN 90-421-0500-3
- 610 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Capaciteitsuitbreiding Coentunnel Amsterdam. 29 juni 1999. ISBN 90-421-0387-6
- 837 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Kadeverbetering Kattendiep - Ramspol. 2 juli 1999. ISBN 90-421-0548-8
- 1022 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Verbrandingsinstallatie pluimveemest Moerdijk. 5 juli 1999. ISBN 90-421-0558-5
- 982 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Afvalverwerkingsinrichting De Stainkoeln te Groningen. 6 juli 1999. ISBN 90-421-0552-6
- 1021 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Afvalverwerkingsinrichting Lelystad. 6 juli 1999. ISBN 90-421-0546-1
- 914 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Dijkverbetering Ramspol, Spooldersluis - Genemuiden. 13 juli 1999. ISBN 90-421-0556-9
- 427 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Zuidelijke Ringweg Groningen (A7). 21 juli 1999. ISBN 90-421-0486-4
- 1028 Advies voor Richtlijnen voor het milieueffectrapport Rivierverruiming dóór dijkverlegging en herinrichting Hondsbroeksche Pleij te Westervoort. 26 juli 1999. ISBN 90-421-0567-4
- 931 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Verbetering vestingwallen Gorinchem. 28 juli 1999. ISBN 90-421-0565-8
- 985 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Woningbouwlocaties Drielanden-Zuid en Drielanden-West Harderwijk. 27 juli 1999. ISBN 90-421-0571-2
- 1023 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Inrichting uiterwaarden en aanpassing veerdammen Lexkesveer. 27 juli 1999. ISBN 90-421-0560-7
- 1025 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport AZ-stadion Kooimeer te Alkmaar 28 juli 1999. ISBN 90-421-0555-0
- 1026 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Concessie IJburg tweede fase. 13 augustus 1999. ISBN 90-421-0573-9
- 986 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Bedrijventerrein Boekelermeer-Zuid, fase 2 en fase 3. 17 augustus 1999. ISBN 90-421-0564-X
- 474 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Be- en verwerken (gevaarlijk) afval ATF Drachten. 20 augustus 1999. ISBN 90-421-0586-0
- 818 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Uitbreiding bestaande composteerinrichting te Goor. 20 augustus 1999. ISBN 90-421-0569-2
- 1000 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Bewerking lakhoudende afvalstoffen te Alphen aan den Rijn. 23 augustus 1999.
- 944 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Be- en verwerken van afvalstoffen op De Wierde te Oudehaske: oprichting scheidings- en vergistingsinstallatie en de aanvulling daarop. 31 augustus 1999. ISBN 90-421-0563-1
- 1027 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Energieopwekking uit hoogcalorisch afval, Duiven. 31 augustus 1999. ISBN 90-421-0569-0
- 1024 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport F.C.-Groningen-stadion. 1 september 1999. ISBN 90-421-0550-X
- 816 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Composteeringsinstallatie Zeeasterweg Lelystad. 7 september 1999. ISBN 90-421-0570-4
- 1033 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Megabioscoop Sittard. 7 september 1999. ISBN 90-421-0576-3
- 1032 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Glastuinbouwconcentratiegebied Vlasakkers te Someren. 9 september 1999. ISBN 90-421-0589-5

- 1035 Toetsingsadvies over de milieu-informatie over het civiel gebruik van de militaire luchthaven Weeze-Laarbruch, Duitsland. 9 september 1999. ISBN 90-421-0575-5
- 652 Toetsingsadvies over de tweede aanvulling op het milieueffectrapport Proefboringen naar aardgas in de Noordzee-kustzone en op Ameland. 13 september 1999. ISBN 90-421-0581-X
- 787 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Afvalbewerking Martens Scheeps- en Industriereiniging te Vlissingen-Oost. 14 september 1999. ISBN 90-421-0578-9
- 790 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Rondweg Sluis Aardenburg. 14 september 1999. ISBN 90-421-0572-0
- 983 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Gedeeltelijk intrekking van de aanwijzing tot Beschermd en Staatsmonument van de Oeverlande langs de Linge en de aanvulling daarop. 14 september 1999. ISBN 90-421-0563-1
- 1030 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Productie van lijmen en markeringskleurstoffen Morton Int. B.V. te Delfzijl. 15 september 1999. ISBN 90-421-0566-6
- 1031 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Wijziging en uitbreiding afvalverwerkings- en overslagbedrijf Theo Pouw Beheer B.V. Utrecht. 15 september 1999. ISBN 90-421-0588-7
- 602 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Landinrichting Enter (Overijssel). 20 september 1999. ISBN 90-421-0524-0
- 994 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Butaandiol (BDO) fabriek in de Botlek door Lyondell Chemical Nederland Ltd. 20 september 1999. ISBN 90-421-0595-X
- 846 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Installatie van koude immobilisatie afvalstoffen VBM Rotterdam. 21 september 1999. ISBN 90-421-0578-X
- 823 Toetsingsadvies Granulaatscheiding op de stortplaats Nauernasche Polder te Zaandam. 24 september 1999. ISBN 90-421-0596-8
- 969 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Natuur- en recreatiepark De Peelbergen. 28 september 1999. ISBN 90-421-0583-6
- 1036 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Warmtekrachteenheid van InterGen/ENECO Europoort. 28 september 1999. ISBN 90-421-0580-1
- 1037 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Winning van aardgas te 's-Gravenzande. 30 september 1999. ISBN 90-421-0587-9
- 1034 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Megabioscoop Tilburg. 5 oktober 1999. ISBN 90-421-0577-1
- 1039 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Terugstoken/ bijstoken van ABI- slib hout en biomassa in Centrale Gelderland eenheid 13 te Nijmegen. 12 oktober 1999. ISBN 90-421-0591-7
- 933 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Uitbreiding verwerkingscapaciteit CFS te Weert. 13 oktober 1999. ISBN 90-421-0584-4
- 963 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Econergy Productie Moerdijk. 14 oktober 1999. ISBN 90-421-0585-2
- 987 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Verlegging Rijnbandijk bij Bakenhof te Arnhem. 15 oktober 1999. ISBN 90-421-0599-2
- 1040 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Bedrijfsafvalstoffenverbrandingsinstallatie (wervelbedoven) WATCO, Roosendaal. 15 oktober 1999. ISBN 90-421-0601-8
- 1038 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Landelijk afvalbeheersplan. 26 oktober 1999. ISBN 90-421-0582-8
- 916 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Dijkverbetering Achter Ramspol deelgebied Vechterweerd Zwolle. 27 oktober 1999. ISBN 90-421-0603-4
- 659 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Uitbreiding afvalberging Smink te Hoogland. 1 november 1999. ISBN 90-421-0557-7
- 989 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de twee aanvullingen daarop over Recreatiepark Landgoed Gulbergen. 1 november 1999. ISBN 90-421-0476-7
- 1008 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Vestiging glastuinbouw in de polder Het Grootslag, gemeente Westerhoof/Andijk. 2 november 1999. ISBN 90-421-0594-1
- 1050 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Pot- en Containeroortterrein in de Hazerswoudsche droogmakerij. 2 november 1999. ISBN 90-421-0593-3
- 512 Toetsingsadvies over het rapport De Kwaliteit van de Leefomgeving rond Groningen Airport Eelde (GAE) in het kader van de m.e.r. voor de Baanverlenging GAE. 15 november 1999. ISBN 90-421-0611-5
- 1053 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Glastuinbouwlocaties Noord- en Midden Limburg. 15 november 1999. ISBN 90-421-0606-9
- 1054 Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Baggerspeciebergging Drempt. 17 november 1999. ISBN 90-421-0600-X
- 912 Toetsingsadvies over het milieueffectrapport bijstoken van secundaire brandstoffen in de kolengestookte elektriciteitscentrale op de Maasvlakte. 23 november 1999. ISBN 90-421-0612-3

BIJLAGE 3

1055	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Uitbreiding bedrijventerreinen A12-zone gemeente Duiven. 25 november 1999. ISBN 90-421-0617-4	972	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Oliewinning F2-blok Noordzee. 15 december 1999. ISBN 90-421-0630-1
1056	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Uitbreiding AVI Moerdijk met een vierde lijn. 2 december 1999. ISBN 90-421-0628-X	1058	Interim-Advies voor de richtlijnen voor het Milieueffectrapport Ontwikkeling Nationale Luchthaven Lange termijn, ten behoeve van het Eerste Moment van Afweging. 16 december 1999. ISBN 90-421-0629-8
1062	Advies over de m.e.r.-beoordelingsplicht met betrekking tot Motorsportcentrum Steenbergerveld. 2 december 1999. ISBN 90-421-0626-3	1057	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Binnen- vaarhaven met industrieterrein Wijk bij Duurstede. 17 december 1999. ISBN 90-421-0610-7
919	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Dijkverbetering Achter Ramspol Zwolle, deeltraject Holtenbroek. 6 december 1999. ISBN 90-421-0609-3	1060	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Glas- tuinbouwontwikkeling Het Rundedal te Klazienaveen. 17 december 1999. ISBN 90-421-0621-2
587	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Beheer Haringvlietsluizen. 7 december 1999. ISBN 90-421-0604-2	1059	Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Locatie- keuze glastuinbouw West-Brabant. 22 december 1999. ISBN 90-421-0614-X
950	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Uitbreiding verwerkingsmogelijkheden sinterinstallatie b.v. Vasim te Nijmegen. 10 december 1999. ISBN 90-421-0619-0	995	Toetsingsadvies Bedrijventerrein De Wieken/ Vinkenhoeft te Amersfoort. 29 december 1999. ISBN 90-421-0615-8
1003	Toetsingsadvies over het milieueffectrapport Uitbreiding bedrijventerrein NedCar/industriepark Swentibold te Born en Susteren en de aanvulling daarop. 13 december 1999. ISBN 90-421-0613-1		

UITGEBRACHTE ADVIEZEN IN HET KADER VAN DE SAMENWERKINGSOVEREENKOMST MET DGIS

036	Advice on Strategic District Planning in Zambia by SNV. 28 January 1999. ISBN 90-421-0502-X	033	Advisory review of the environmental assessment of the Chad export project in Chad and Cameroon. 22 October 1999. ISBN 90-421-0607-7
025	Avis d'appréciation des plans d'optimisation environnementale de l'aménagement du Lac Sud, Tunisie. 28 mai 1999. ISBN 90-421-0529-1	028	Beoordeling van thematische instrumenten voor project- voorbereiding, hun onderlinge afstemming en de moge- lijkheden tot integratie. Advies uitgebracht door de Com- missie voor de milieueffectrapportage aan de het DGIS. 30 november 1999. ISBN 90-421-0494-5
034	Advisory review of the Integrated Coastal Zone Manage- ment plan for the City of Beira, Mozambique. 31 May 1999. ISBN 90-421-0528-3	024	Advisory review of the environmental aspects of the implementation of the Tidal Inlet project, Cartagena, Colombia. Results and observations of the site visit to Cartagena 23 - 30 October 1999. 13 December 1999. ISBN 90-421-0622-0
024	Advisory review of the environmental monitoring pro- gramme for the Tidal Inlet project, Cartagena, Colombia. 3 June 1999. ISBN 90-421-0553-4		
	Evaluación Consultiva del Programa de Monitoreo ambiental para la Bocana Estabilizada en la Ciénaga de la Virgen, Cartagena, Colombia. 3 de junio 1999. ISBN 90-421-0562-3		Evaluación consultiva de los aspectos ambientales de la implementación del proyecto Bocana Estabilizada, Carta- gena, Colombia. Resultados y consideraciones de la visi- ta in situ a Cartagena: 23 - 30 de octubre 1999. 13 diciembre 1999. ISBN 90-421-0623-9
035	Advice on guidelines on Environmental Impact Assess- ment of land reclamation projects in the Philippines. 27 September 1999. ISBN 90-421-0415-5		

BIJLAGE 4

AANDACHTSVELDEN VAN WERKGROEPSECRETARISSEN

wegen
 railwegen
 vaarwegen
 havens
 werken in zeebodem
 luchtvaartterreinen
 militaire oefenterreinen
 buisleidingen
 landinrichting

recreatie
 woningbouw
 bedrijventerreinen
 glastuinbouw
 dijken, waterkeringen, dammen
 landaanwinning, indijking
 intensieve veehouderij
 waterwinning, bemaling
 (infra, infiltratie, bekkens)
 ontgrondingen
 fossiele brandstoffen
 afvalstoffenplannen
 verwerking afvalstoffen
 (locatiekeuze) stortplaatsen
 baggerspecie
 verwerken gevaarlijk afval
 verwerken van meststoffen
 afvalwater
 water stroomgebieden
 hout, papier, karton
 industriële bedrijven, GCI's
 electriciteit, windenergie
 kernenergie
 radioactief afval
 hoogspanningsleidingen
 gas, olie, steenkool
 steenkoolvergassing
 peilwijzigingen
 intrekken natuurmonumenten
 winning steenkool, ertsen
 diverse overige inrichtingen
 aquaducten
 juridische aspecten
 grensoverschrijdende aspecten
 compensatie
 evaluatie
 gezondheidsaspecten
 ecologie in de advisering
 landschap in de advisering
 persoördinatie

drs. M. Odijk /dr. N.W.M. van Buren
 drs. J.J. Scholten
 ir. R.I. Seijffers
 ir. R.I. Seijffers
 ir. R.I. Seijffers
 drs. M. Odijk
 drs. J.J. Scholten
 drs. M. Odijk
 ir. V.J.H.M. ten Holder /
 dr. N.W.M. van Buren
 drs. V.C.F. Tersteeg
 drs. M. van Eck
 drs. V.C.F. Tersteeg
 ir. V.J.H.M. ten Holder
 drs. M.J. Ruis
 ir. R.I. Seijffers
 mr. S. Pieters
 dr. N.W.M. van Buren

drs. P. Kee
 drs. S.A.A. Morel
 ir. V.J.H.M. ten Holder
 drs. R.A.A. Verheem
 dr. A.C.P.M. van der Heijden
 ir. R.I. Seijffers
 drs. M. van Eck
 mr. S. Pieters
 drs. B.C. Rademaker
 drs. M.J. Ruis
 drs. P. Kee
 drs. B.C. Rademaker
 drs. S.A.A. Morel
 drs. J.J. Scholten
 drs. J.J. Scholten
 drs. P. Kee
 drs. J.J. Scholten
 drs. S.A.A. Morel
 ir. R.I. Seijffers
 dr. N.W.M. van Buren
 drs. S.A.A. Morel
 drs. B.C. Rademaker
 ir. R.I. Seijffers
 mr. S. Pieters
 ir. V.J.H.M. ten Holder
 drs. S.A.A. Morel
 drs. M. van Eck
 drs. V.C.F. Tersteeg
 dr. N.W.M. van Buren
 ir. V.J.H.M. ten Holder
 ir. V.J.H.M. ten Holder

Nicole van Buren
030 - 2347 651

Marja van Eck
030 - 2347 625

Janny van der Heijden
030 - 2347 623

Veronica ten Holder
030 - 2347 627

Peter Kee
030 - 2347 655

Stefan Morel
030 - 2347 607

Michiel Odijk
030 - 2347 622

Steven Pieters
030 - 2347 634

Bauk Rademaker
030 - 2347 635

Michiel Ruis
030 - 2347 650

Jules Scholten
030 - 2347 602

Romke Seijffers
030 - 2347 638

Vivienne Tersteeg
030 - 2347 626

Rob Verheem
030 - 2347 636

BIJLAGE 5

OVERZICHT PRESENTATIES EN PUBLICATIES

Rollenspelen en colleges op onderwijsinstellingen

- college m.e.r. in de EU voor de internationale m.e.r. cursus van de faculteit milieukunde, Universiteit van Utrecht;
- college m.e.r. in de EU voor de internationale AQUA summer course, Universiteit van Utrecht;
- college Universiteit Maastricht, vakgroep Gezondheidsrisico-analyse en Toxicologie;
- rollenspel m.e.r., Hogeschool Larenstein;
- inleiding m.e.r. Centrum voor milieukunde en Klimaatstudies, Wageningen;
- inleiding m.e.r., School of Management in Maastricht;
- colleges over m.e.r. voor ontwikkelingssamenwerking en m.e.r. in ontwikkelingslanden, Universiteit van Utrecht;
- college over m.e.r. en ontwikkelingssamenwerking, Vakgroep Duurzaam landgebruik in de Tropen, Universiteit van Amsterdam;
- college over m.e.r. en ontwikkelingssamenwerking, Vakgroep Duurzaam landgebruik in de Tropen, Universiteit van Wageningen;
- college postdoctorale cursus Milieurecht over m.e.r., Grotius Academie.

Bijdragen aan (meerdaagse) cursussen

- college basiscursus Tracé/m.e.r., Rijkswaterstaat;
- basiscursus m.e.r.: inleiding op het instrument m.e.r. en actuele ontwikkelingen met betrekking tot m.e.r., Geoplan;
- cursus m.e.r. voor havens, Post Academisch Onderwijs.

Voorlichting voor overheid en bedrijfsleven

- presentaties voor vertegenwoordigers van Nederlandse provincies over de gevolgen van Europese wet en regelgeving voor de Nederlandse praktijk, European Institute for Public Administration;
- presentatie over m.e.r.-beoordelingsplicht voor dijken en waterkeringen voor de Waterschappen, Geldermalsen;
- presentatie over m.e.r. en evaluerend ontwerpen IJburg, VVM-studiemiddag;
- gesprekken met de provincies: Zeeland, Gelderland, Utrecht, Flevoland, Overijssel, Drenthe, Groningen en Friesland;
- presentatie over m.e.r. en de Commissie aan projectmanagers van de NAM in Assen;
- Ministerie van Verkeer & Waterstaat, M.e.r. dag;
- Relatiedag m.e.r. 2000+ in Zwolle.

Buitenlandse activiteiten en contacten

- presentaties over strategisch m.e.r. in niet OECD-land en en Best Practice SEA Principles; Scoping in the Netherlands, IAIA 1999 Glasgow;
- NATO Committee on the Challenges of Modern Society (CCMS), Workshop in Brussel: Quality control in EIA in the Netherlands;
- keynote speech over State of the Art in SEA tijdens de Sri Lanka National EA Workshop, Sri Lanka;
- presentatie over strategisch m.e.r. in de Nederlandse afvalstoffenplanning tijdens het National Congress on Environmental Engineering in Portugal;
- presentatie over Nederlandse ervaringen met m.e.r. in de industriesector en de rol van de Commissie tijdens bezoek Russische delegatie;
- interview ten behoeve van een Japanse documentaire over ervaringen met m.e.r. en strategische m.e.r. in Nederland en de rol van de Commissie daarin;
- presentatie bij het International Agricultural Centre (IAC) over integratie van m.e.r. in strategische planvorming voor afgevaardigden uit Midden en Oost-Europese landen; Wageningen;
- lezing over toepassing en ervaringen met m.e.r. in Nederland voor Taiwanese ambtenaren, IHE in Delft;
- lezing over verschillen en overeenkomsten tussen de Indonesische en Nederlandse m.e.r.-regeling voor Indonesische ambtenaren in het kader van een training opgezet door de TU Twente;
- conferentie van de South Asia Regional Association for Environmental Assessment (SAREAA), Katmandu, Nepal;
- conferentie van het Wetenschappelijk Adviesorgaan van de Conventie over Biodiversiteit over m.e.r. en biodiversiteit;
- bijdrage aan formulering van een project voor ontwikkeling van m.e.r.-capaciteit, Burkino faso;
- bezoekers Commissie van: het ministerie van Milieucoördinatie uit Mozambique, IUCN over ORET-programma en Chad Export Project, Ambassade Cotonou in Benin, Ambassade Islamabad in Pakistan, gemeente Ventspils in Letland, Wereldbank, Ambassade Ouagadougou, Burkino faso;
- Midyear Board meeting IAIA in Montreal, Canada;
- workshop EU en EIA for Geological Repositories for Radioactive Waste, keynote speaker, Brussel.

Georganiseerde bijeenkomsten

- evaluatiebijeenkomst over m.e.r. voor dijkverbeteringswerken, georganiseerd i.s.m. Unie van Waterschappen en het Polderdistrict Groot Maas en Waal;
- bijeenkomst over m.e.r.-beoordelingsplicht voor dijken en waterkeringen, georganiseerd i.s.m. Unie van Waterschappen en de Provincie Gelderland;
- twee studiedagen georganiseerd door de Commissie over de ontwikkeling normsystemen voor ontwikkelingslanden.

Publicaties

- Anne Elsen en Vivienne Tersteeg, Een kwestie van kiezen en motiveren, KenMerken oktober 1999.
- Jules Scholten en Michiel Ruis, De dubbele doelstelling, KenMerken september 1999.
- Jules Scholten, Innovations en developments in (strategic) EIA in the Netherlands – keynote speech at IAIA 1999 Glasgow, Scotland, June 1999-11-18.
- Jules Scholten and Michiel Ruis, Combination of economic and environmental objectives: a step towards integrated impact assessment, paper presented at IAIA 1999 in Glasgow, Scotland, June 1999.
- Jules Scholten and Reinoud Post, Strengthening the Integrated Approach for impact Assessment in Development Cooperation, EIA review May 1999.
- Steven Pieters, Bijdragen in Jurisprudentie Milieurecht (Koninklijke Vermande).
- Steven Pieters, Vaste jurisprudentierubriek in KenMerken.
- Rob Verheem, 'Dutch SEA Practice and the proposed EU SEA Directive' – in 'Aménagement et Nature', September 1999.
- Rob Verheem, 'The use of SEA and EIA in Decision making on drinking water management and production in The Netherlands' – in 'Perspectives on strategic Environmental Assessment', Ray Clark & Maria Rosario Partidario eds., CRC Press LLC, 1999.
- Rob Verheem, 'Zo gaat 'ie goed, zo gaat 'ie beter – Experimenten: de eerste ervaringen en een blik vooruit' – KenMerken, oktober 1999.

BIJLAGE 6

LIJST VAN LEDEN VAN DE COMMISSIE VOOR DE MILIEUEFFECTRAPPORTAGE IN 1999

- dr.ir. F.G. van den Aarsen, 's-Hertogenbosch
 prof.dr.ir. J.F. Agema, 's-Gravenzande
 ir. J.W. Assink, Apeldoorn
 drs. G.J. Baaijens, Dwingeloo
 dr. A. Barendregt, Voorthuizen
 ing. W.G. Been, Schiedam
 drs. J.W. Beijersbergen, Kerkerwe
 dr. A.J. Beintema, Doorn
 prof.drs. P.J. van den Berg, Voorschoten
 prof.dr.ir. E.W. Bijker, Maassluis
 prof.ir. C. Bijkerk, Rhenen
 dr. W. Bleuten, Schalkwijk
 dr. E.F. Blokker, Rotterdam
 prof.dr. J.S.M. Boleij, Wageningen
 dr. J.P. Boon, Den Burg
 A.P.H.M. Boonman, Brunssum
 ir. G. Boonzaaijer, Malden
 prof.dr. K. Bouwer, Heilig Landstichting
 prof.ir. L.J. Brasser, De Lier
 ir. J.J. Bruin, Rotterdam
 ir. H.S. Buijtenhek, Deventer
 prof.dr. P.J.H. Bultjes, Wolfheze
 dr. K.J. Canters, Apeldoorn
 prof.dr. F. Colijn, Buisum
 H. Compaan, 's-Gravenhage
 dr. L.A. Conrads, Houten
 dr.ir. W.J. Coumans, Weert
 prof.dr.ir. J.C. van Dam, Pijnacker
 dr. N.M.J.A. Dankers, Den Burg
 ir. H. Dijkstra, Zetten
 ir. A.H. Dirkzwager, Lelystad
 ir. W.J. van Doorn, Nijmegen
 ing. A.J. Dragt, Leusden
 dr. J.M. Drees, Groningen
 ir. J.H.A. Driessen, Hattem
 dr. P.P.J. Driessen, Zeist
 ir. W. van Duijvenbooden, Woudenberg
 ir. L.E. Duvoort-van Engers, Amersfoort
 ir. P. van Eck, Leiden
 ir. B.Th. Eendebak, Oosterbeek
 ing. C.L. Eenkema, Tijnarlo
 drs. H.C. Eerens, Utrecht
 dr. H. Eijssackers, Wageningen
 prof.dr. D. Eisma, Bergen aan Zee
 drs. M. Epema-Brugman, Puttershoek
 ing. J.L.J. van Es, 's-Gravenhage
 dr. F.H. Everts, Groningen
 ing. R. Faasen, Dronten
 ir. Y.C. Feddes, Amsterdam
 dr.ir. A.J. Flach, Overveen
 dr. L.M. Fliervoet, Nijmegen
 prof.ir. D.H. Frieling, Amsterdam Zuidoost
 dr. J.A. Goedkoop, Bergen (NH)
 ir. G. Grakist, Doorn
 dr. A.J. de Groot, Groningen
 dr. A.P. Grootjans, Groningen
 prof.dr.ir. F.A.M. de Haan, Wageningen
 dr. H. de Haan, Lemmer
 dr. P. Hagel, IJmuiden
 kol. b.d. G.H. Hagen, Voorschoten
 dr.ir. H. Harssema, Renkum
 ir. W.J. Heijnen, Roosendaal
 drs. C.J. Hemker, Amsterdam
 prof.dr.ir. Ch.F. Hendriks, Vlaardingen
 G.F.W. Hengreen, Pieterburen
 dr.ir. A.J.M. Herwijn, Eindhoven
 prof.mr.dr. E.F. ten Heuvelhof, Rotterdam
 ir. H.Ch.M. Heyning, Amsterdam
 drs. D. van der Hoek, Bennekom
 dr.ir. J. Hoeks, Bennekom
 prof.dr.ir. J. de Hoogh, Wageningen
 ir. C. Hordijk, Delft
 prof.dr. L. Hordijk, Hoogland
 ing. H.J. Horlings, Amsterdam
 prof.dr. E.A. Huisman, Puiflijk
 ir. Chr.J. Huyskens, Dommelen
 ir. P. Icke, Groningen
 prof.mr. J.H. Jans, Almere
 ing. R.P.M. Jansen, Hazerswoude Dorp
 dr. R. Janssen, Amstelveen
 dr. W. Joenje, Wageningen
 ing. L.A.B. de Jong, Boskoop
 dr. J. Joziase, Apeldoorn
 dr.ir. J.P.Th. Kalkwijk, Wichmond
 ir. J.P.G. van de Kamer, Duiven
 ir. W.H.A.M. Keijsers, Amsterdam
 ir. H.N. Kerdijk, Groningen
 drs. W.J. ter Keurs, Voorschoten
 ir. A. Kiestra, Bostel
 dr.ir. A. Klapwijk, Bennekom
 drs. C.E. Kleijn, Eijsden
 prof.dr. J.H. Koeman, Wageningen
 ir. B.N. de Koning, Ouddorp (ZH)
 prof.ir. J.H. Kop, Leersum
 dr.ir. J.A.M.M. Kops, Arnhem
 dr.ir. I.W. Koster, Bennekom
 drs. J.W.M. Kuijpers, Berkel en Rodenrijs
 drs. R.H.D. Lambeck, Kapelle
 prof.mr. C. Lambers, Opende
 ir. P.H.R. Langeweg, Pijnacker
 mr.ir. J.A.M. van der Lee, Hemmen
 prof.dr.ir. J. Leentvaar, Lelystad
 prof.dr.ir. H.N. van Lier, Kesteren
 prof.dr. L. Lijklema, Renkum
 dr. H.J. Lindeboom, Den Burg
 ir. L.P.M. Linssen, Oirschot
 prof.mr. D.A. Lubach, Haren
 ir. J.A. Lörzing, Rhenen
 C. van Maanen, Wormerveer
 drs. H.R.J. van Maanen, Amersfoort
 prof.dr.ir. F.M. Maas, Breda
 ir. A.D. Maier, Leiden
 drs. R.G. Mes, Leiderdorp
 dr.ir. M.G. Mey, Delft
 drs. R.H.J. Mooren, Arnhem
 prof.dr. L.R. Mur, Vinkeveen
 dr. H. Nieboer, De Bilt
 ir. K. Nije, Amersfoort
 prof.dr. P. Nijkamp, Leiden
 drs. J.P.J. Nijssen, Brielle
 ir. D.C. van Ooijen, 's-Gravenhage
 dr. G.M.R.A. van Oort, Zeist
 ir. W.A. Oosting, Leidschendam
 dr. P.F.M. Opdam, Utrecht
 ing. P.M. Peeters, Ede (GLD)
 ir. P.A.R. Post van der Burg, Oostvoorne
 ir. A.G. Posthumus, Twello
 drs. C.C.D.F. van Ree, Voorschoten
 dr. J. Renes, Wageningen
 dr.ir. P.E. Rijtema, Wageningen
 ing. C. Roos, Rijen
 ir. E.Ph.J. de Ruyter, Nootdorp
 prof.dr.ir. W.H. Rulkens, Wageningen
 mr. D. Samkalden, Amsterdam
 ir. J.B.R. van der Schaaf, Apeldoorn
 ir. P.Th. Schure, 's-Hertogenbosch
 ir. F.J. Schuurman, Almere
 ir. M.B. Schöne, Assen
 ir. D.F. Sijmons, Amsterdam
 ir. D.L.H. Slebos, Abcoude
 dr. W.A. Smit, Denekamp
 drs. J.H. Smittenberg, IJsselstein
 ir. K.A.A. van der Spek, Amersfoort
 ir. J.C. Stans, Gouda
 ir. J.H.A.M. Steenvoorden, Bennekom
 drs. J.W. Stellingwerff, Boskoop
 ing. G. van der Sterre, M.Sc., Oosterbeek
 prof.ir. M. Tels, Eindhoven
 ir. J. Termorshuizen, Bleiswijk
 prof.dr. J.H.J. Terwindt, Leusden
 drs. S.P. Tjallingii, Gouda
 dr. F.P.C.L. Tonnaer, Thorn
 prof.dr. W.C. Turkenburg, Amsterdam
 prof.dr. H.A. Udo de Haes, Leiden
 ir. H. Vaessen, Zevenaar
 dr. J. Veen, Wenum Wiesel
 ir. A.F. in 't Veld, Warnsveld
 ir. A. Verbeek, Uithoorn
 ir. J.H.G. Verhagen, Wageningen
 drs. R. Verhoef, Schagen
 ir. J.J. Vermeijden, Gulpen
 ir. W.J. Vervetjes, Middelburg
 prof.drs. J.A.J. Vervloet, Bennekom
 dr. W. van Viessens, Bennekom
 ir. J.J. Vinjé, Emmeloord
 mr.ing. A.H. Vitters, 's-Gravenhage
 prof.dr. C.A.J. Vlek, Onnen
 ir. A.W. van der Vlies, Hendrik Ido Ambacht
 dipl.ing. K.P. Vollmer, Rijswijk (ZH)
 ing. F. van Voorneburg, Dwingeloo
 drs.ing. J.B. Vos, Almere
 dr. N.P.J. de Vries, Avenhorn
 ir. P. Vrijlandt, Wageningen
 prof.ir.dr. J.K. Vrijling, Rotterdam
 drs.ing. P.A. van Vugt, Capelle aan den IJssel
 prof.ir. J.J. van der Vuurst de Vries, Aerdenhout
 prof.ir. A.F. van Wee, Stolwijk
 prof.mr. J. Wessel, Noordwijk (ZH)
 drs. J. Wiertz, Houten
 prof.ir. H. Wiggerts, Arnhem
 drs. P. Winkel, Voorschoten
 dr. G. van Wirdum, Wijk bij Duurstede
 ir. P. Wit, Kesteren
 ir. P.H.J. de Winger, Leiden
 ir. A.J.A. Zaat, Oegstgeest
 ir. F.J. Zandvoort, Hendrik Ido Ambacht
 dr.ir. G. Zeeman, Wageningen
 prof.dr. J.Th.F. Zimmerman, Bergen (NH)

LIJST VAN PERSONEN DIE IN 1999 HEBBEN OPGETREDEN ALS ADVISEUR VOOR DE COMMISSIE VOOR DE MILIEUEFFECTRAPPORTAGE

- ir. H.F.M. Aarts, Renkum
 ing. J.C. Abrahamse, Middelburg
 dr. B.J.M. Ale, Nieuwegein
 ir. C.J.M. Anzion, Amersfoort
 prof.dr. C.W. Backes, Schwalmtal
 ing. E.L. Baukema, Leusden
 G.M. Beekers, Oosterhout (NB)
 dr. M.L. Beekes, Putten
 dr. J.H. van den Berg, Zeist
 drs. L. Bijlmakers, Gorinchem
 dr R.O. Blaauboer, Putten
 drs. T.J. Blonk, Gouda
 ir. S.M. Bodmer-Sluis, 's-Gravenhage
 dr. K. Booij, Winsum (FR)
 dr.ir. M.M. Boone, Zoetermeer
 ing. I. Boschloo, Lage Zwaluwe
 ing. P.F.J. Brandsen, Heiloo
 drs R.W. Brandt, Amsterdam
 ir. E.J. Brans, Middelburg
 drs. C.B.F.M. van Bree, 's-Gravenhage
 ing. C. Coenrady, Elst (GLD)
 dr. J.F. Coeterier, Nijmegen
 ir. J.G. Cuperus, Epe
 ir. C. Deelen, Capelle aan den IJssel
 ir. T.J. Deelstra
 ing. J. Derksen, IJzendoorn
 ir. J.A.M. van Dijk, Hoevelaken
 ir. N. van Dooren, Utrecht
 drs. P.J.L. van den Dries, Haaren
 ir. J. Ebbenhorst, IJsselstein (UT)
 ir. G.J. Flórián, Velp (GLD)
 ir. M. Geense, Zwijndrecht
 prof.dr.ir. J.W. Geus, Bilthoven
 ir. C. van der Giessen, Giesbeek
 ing. J.P.V.M. de Graaf, Amsterdam
 dr.ir. J.B. Guinée, Leiderdorp
 ir. J.H.J. van der Gun, Schalkwijk
 ir. W. de Haas, Bennekom
 ir. F.A.C. de Haas, Voorburg
 drs.ing. F. Hagg, Alkmaar
 ing. D. Hamhuis, De Bilt
 mr. Th.J.M. Hanou, Hendrik Ido Ambacht
 prof.dr.ir. R.E.C.M. van der Heijden, Zoetermeer
 ir. G.J. Hellinga, Almere
 drs. J.J.M.B. Heuer, Boxmeer
 dr. P. Hoekstra, Utrecht
 J.M. Hoenstok, 's-Gravenhage
 drs. J.H. Hoogendoorn, Diepenveen
 prof.ir. E. Horvat, Rotterdam
 drs. S.R.J. Jansen, Doorwerth
 H.H. Janssen, Zwolle
 ir. J.N.T. Jehee, Koedijk
 mr. M.F. de Jong, Delft
 drs. A.L. de Jong, Amstelveen
 ing. J.P. de Jongh, Maastricht
 drs. R.J. Jonker, Utrecht
 ir. J.C. Jumelet, Wageningen
 ing. H.J.L. Kicken, Margraten
 drs. M.R. Kleijburg, Nijmegen
 ing. G. Koeling, Groningen
 dr. W. Koerselman, Utrecht
 dr.ir. M. Kok, Hattem
 drs. M.A. Kooiman, Utrecht
 ir. J.M. Koppius-Odink, Twello
 dr. M.J.A. Kraakman, Gouda
 ir. J. Krabbendam, Katwijk (ZH)
 H.C. Kromhout, Arnhem
 ir. G.A. Kroon, Arnhem
 dr. R.W. Kunneke, Waddinxveen
 dr. C. Kwakernaak, Renkum
 drs. G.M. van Laar-Melchior, Amersfoort
 mr. F.G.M. de Laat, Tilburg
 ir. G. Landman, Arnhem
 ir. J.E.M. Lax, 's-Hertogenbosch
 drs. J.A.A.M. Leemans, Nijmegen
 drs. A. van Leerdaam, Rump
 H.G. Letteboer, Hummelo
 dr. R.S.E.W. Leuven, Nijmegen
 dr. C.I.J.M. Liebrand, Nijmegen
 ing. A.J. Loo, Chaineux
 ing. S. van Loo, Apeldoorn
 ir. A.J.G. van der Maarel, Warnsveld
 drs. A.A.M. van Marrewijk, Utrecht
 dr. H. de Mars, Utrecht
 dr.ir. C. Meinardi, Bilthoven
 dr. J.T. Meulemans, Maarssen
 ir. A.M. van der Meulen, 's-Gravenhage
 ir. J.J.H. Meulman, Amstelveen
 prof.ir. H. Molenaar, Krimpen aan den IJssel
 ir. E. Mulder, Ugchelen
 drs. P.J.J. van den Munckhof, Oosterhout (NB)
 drs. C.M. Nauta, Soest
 prof.dr. P.H. Nienhuis, Rossum (GLD)
 ing. C.A. Nierop, Amsterdam
 Azn.ir. L. van Nieuwenhuijze, Utrecht
 dr. Ed. F. Nozeman, Castricum
 J.H.M. Okkerse, 's-Hertogenbosch
 ir. T.N. Olsthoorn, Heemstede
 drs. L. Oprel, Aalsmeer
 drs. W. Passchier-Vermeer, Maasland
 ir. H. Pijpers, Amersfoort
 drs. J.L.P.M. van der Pluijm, Boxtel
 dr. A.H. Prins, Randwijk
 drs. L. Prins, Amersfoort
 ing. L.J.M. Raaymakers, Honselersdijk
 ing. J. Reinders, Emmeloord
 drs.ing. G. de Roo, Groningen
 drs. N.M. de Rooij, Berkel en Rodenrijs
 ing. C. Roos, Rijen
 prof.dr. H.B. Roos, Rijen
 drs. F. J. A. Saris, Beek Ubbergen
 ir. G.J. Schiereck, Dordrecht
 drs. M. Schmitz, Amersfoort
 dr.ir. F. Schokking, Aerdenhout
 drs. H.M. Slaats, Vught
 dr. W. Slob, Amsterdam
 ir. J.R.F. van der Sluis, 's-Gravenhage
 dr. J.T.C.M. Sprangers, Nijmegen
 dr. K.V. Sykora, Wageningen
 ir. B. Taken, Melick
 prof.dr. J. Thoen, Oud-Heverlee
 drs. W. Timmermans, Amsterdam
 dr. A. Tukker, Utrecht
 ir. L.J.G. Tummers, Utrecht
 ir. D. van der Valk, Balkbrug
 ing. D. de Veen-bunt, Ter Apel
 ing. R.F. Veenendaal, Assen
 drs. U. Vegter, Groningen
 drs.ir. H.W. Velthuis, Nijverdal
 capt. G.R. Vissers, Bloemendaal
 ing. R.L. Vogel, Dieren
 prof.dr.ir. R.M. Voncken, Amsterdam
 prof.dr. J.H. Voogd, Roden
 drs. C.C. Vos, Utrecht
 ir. M.E. Voskens-Drijver, Zeist
 prof.dr.ir. H.J. de Vriend, Enschede
 ing. B. de Vries, Avenhorn
 ir. I.M.J. Vries, Rotterdam
 ir. J.C. Wardenaar, Arnhem
 drs. R.B. van der Werff, Enschede
 ing. J.G. Westerhoven, Gouda
 ir. D. Wiebes, Hillegom
 prof.dr. P.A.W.J. de Wilde, Den Burg
 ir. Th. G.J. Witjes, Warnsveld
 prof.ir. M. van Witsen, Zeist
 dr.ir. J.P.M. Witte, Oosterbeek
 dr. M.N. Wrisberg, Amsterdam
 ir. J.H. de Zeeuw, Raalte
 dr.ir. C. Zevenbergen, Rotterdam
 ir. C. Zijdevelde, Schiedam
 ir. H.A.P. Zinger, Delft
 drs. G. de Zoeten, Deventer
 prof.dr.ir. I.S. Zonneveld, Enschede

ENGLISH SUMMARY

The Commission for Environmental Impact Assessment (EIA)

The Dutch law on EIA, which was passed in 1987, established the Commission for Environmental Impact Assessment, an independent commission of experts. The Commission has been given an important role in the EIA procedure. It advises decision makers – government ministers and provincial and municipal councils – on the environmental aspects of plans and projects. The Commission can draw on a pool of 400 independent consultants to advise on the scope of EIAs (what are the relevant impacts and alternatives?) and prepare advisory reviews of the content of environmental impact statements (is all information present and correct?). The Commission remains outside political decision making and does not express a preference for one alternative or another. It acts as an independent expert watchdog to improve the quality of environmental impact statements (EISs).

Products

In 1999 the Commission issued 137 advisory reports, a figure slightly below the average over previous years. The decrease is mainly due to the postponed publication of the advisory reports on 9 complex road projects. These reports will be published early in 2000. Appendix 3 contains an overview of the published advisory reports and each of the projects concerned is described in an Annex to the annual report.

Over the years, there has been a shift in the type of projects reviewed. For instance, during the second half of the nineties, the number of EIA procedures for rural land development and dike improvement projects increased. This is due in part to changes made to the EIA Decree in 1994. At the moment there are quite a large number of renewable energy, greenhouse horticulture and recreation projects running. The EIA Decree was amended again in 1999. Alterations to a large number of industrial plants, for which EIA was compulsory, must now be screened to determine whether an EIA is necessary. The effects of these changes should be felt over the next few years.

The Commission found that certain environmental information essential for decision making was lacking in 40% of the EISs it reviewed in 1999, and recommended that additional information be provided in these cases. This proportion is slightly higher than in previous years.

A follow-up survey of past projects has shown that in most cases the competent authorities did adopt important elements of the Commission's advisory guidelines in their own EIA guidelines. In 75% of the EIA procedures, the information in the EIS on the alternative most favourable to the environment influenced the final decision on the project.

The future of EIA and the Commission's role

In recent years the Commission has taken a flexible approach in adapting to wider developments in EIA and has provided tailor-made advice on the content, level of detail and timing of EISs. We will continue to do this and to evaluate our working methods.

In the longer term we expect environmental impact assessment to develop in three ways, becoming

- more integrated – social and economic aspects may also be included in the EIS
- more strategic – EIA will take place earlier in the decision making process, when the most important environmental considerations have to be taken into account
- more selective – EIA for projects only if this can add to the quality of decision making.

The Commission can make an important contribution to shaping these changes by drawing on its experience with a large variety of projects and experimenting with and evaluating new approaches to EIA.

ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT

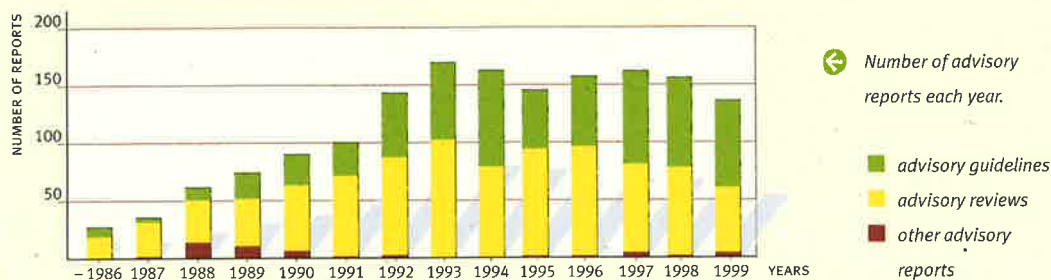
The idea behind environmental impact assessment (EIA) is simple: to draw up a list of expected impacts from a proposed project on the environment and describe a number of possible alternatives, the purpose being to provide decision makers with the information needed to arrive at a balanced judgement.

In the Netherlands, EIA is compulsory by law for large projects such as the construction of railway lines, roads, housing areas, industrial installations, power stations and waste incineration plants. A range of other projects must undergo a screening process: each individual project proposed that falls in this category must be examined to establish whether an EIA is required or not.

IMPROVING THE QUALITY OF DECISION MAKING

EIA can improve the quality of decision making in at least three ways:

1. Drawing up an EIS brings more environmentally friendly alternatives to light.
2. The advice of an independent commission provides an objective view and leads to better quality environmental information.
3. The public and other interested parties have an opportunity to make their views known at an early stage.

We consider it essential to receive feedback from the users of our advisory reports as this can enable us to adapt and improve our ability to raise the quality of EIA. Responses we have received in conversations with representatives from provincial councils and from a questionnaire of users have been predominantly positive, but there have been criticisms too. These are addressed in our policy vision for the future. We will work to improve the scoping in our advisory reports (recommendations must be restricted to the main points) and become more flexible in providing advice and communicating our message.

We will actively seek contact with administrators and politicians during 2000 to clarify the Commission's role and its work. In some cases we will also take steps to inform the media of the substance of a specific advisory report. A press officer has been appointed to coordinate and streamline these activities.

The Commission's web site (www.eia.nl) will be completely operational in 2000. This will make our advisory reports more widely available and provide a basis for open dialogue with the wider community.

Development cooperation projects

Since the beginning of the 1990s the Directorate General for Development Cooperation (DGIS), part of the Dutch Ministry for Foreign Affairs, has made use of EIA when deciding on providing support for projects in countries that receive development assistance from the Netherlands. A special department at the Commission advises DGIS, Dutch embassies and government authorities in recipient countries. A separate annual report on these activities is published in English.

ISBN: 90-421-0652-2

© 2000 Commissie voor de milieueffectrapportage

Redactionele ondersteuning: Tekstbureau Rinke Berkenbosch

Æneas, uitgeverij van vakinformatie, Postbus 356, 5680 AJ BEST

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Redactie en uitgever zijn zich volledig bewust van hun taak een zo betrouwbaar mogelijke uitgave te verzorgen. Niettemin kunnen zij geen aansprakelijkheid aanvaarden voor eventueel in deze uitgave voorkomende onjuistheden.

Vormgeving en realisatie: Twin Design bv, Culemborg